

Uitkijken naar het bruiloftsfeest

THEMA: LEVEN ALS BRUID VAN CHRISTUS

Onder
Weg

Inspiratie
voor
reisgenoten

06 **GEMEENTE VAN CHRISTUS** LIEFDE TUSSEN BRUIDEGOM EN BRUID 10 **DE BRUILOFT KOMT** LEVEN VANUIT DE VERWACHTING 14 **BEN IK BRUID VAN CHRISTUS?** SPANNING TUSSEN GEMEENSCHAP EN INDIVIDU

06 OPINIE

Over de kerk als bruid van Christus

In de uitdrukking 'gemeente van Jezus Christus' klinkt door dat de gemeente van Jezus is, zoals een bruid van haar bruidegom is. De gemeente is bruid van Christus. Dat beeld heeft diepe, oudtestamentische wortels. Hoogleraar praktische theologie Hans Schaeffer bespreekt verscheidene aspecten van dat Bijbelse beeld van het verlangen naar de bruiloft als bruid van Christus.

10 INTERVIEW

'De bruidegom wordt er blij van als ik, wanneer Hij komt, uitroep: Heer, bent U er nu al?'

Op veel plaatsen gebruikt de Bijbel het woord 'bruid' voor de gemeenschap van Gods kinderen. Wat wil dit beeld zeggen en wat betekent het om als bruid te leven in verwachting van de bruiloft? *OnderWeg* praat hierover met justitiepredikant Jeannette Westerkamp. 'Laat je houding bepalen door degene die je voor de bruiloft uitnodigt en niet door mensen om je heen.'

20 EYEOPENER

In vertrouwen het roer overgeven

Aan de vooravond van Hemelvaartsdag staat Han Hagg stil bij de hemelvaart van Elia. En tegelijk bij de gedachte aan onze eigen hemelvaart. Hoe is het om los te moeten laten? Lukt dat? Hoe staat het met je vertrouwen in de volgende generatie, die het roer over gaat nemen? Zal hun dat lukken in de storm van deze tijd? Hoe is het eigenlijk met je vertrouwen in Gods leiding?

28 JEUGDWERK

Trouwen met Jezus

Jezus als bruidegom en de christelijke gemeenschap als bruid. Hoe je dat beeld als jongere invult, is mede afhankelijk van jouw ideeën over een bruiloft. Is het die unieke romantische dag waarop alles gericht is op een perfect georganiseerd feest? Of is het een wettelijke formaliteit die je desnoods op maandag voor tien uur gratis kunt vastleggen?

24 ONTMOETING

'Ik mag kritisch toetsen vanaf de zijlijn'

Bert Loonstra, predikant in de Christelijke Gereformeerde Kerken, heeft als geen ander ervaren hoe heftig meningsverschillen in een kerkgenootschap kunnen uitpakken. Zijn boek *Hij heeft een vriend* over homoseksualiteit moest hij in 2005 onder kerkelijke druk uit de handel halen. Sinds 2008 praat hij via zijn blog kritisch vanaf de zijlijn mee over de ontwikkelingen in de CGK. 'We moeten leren dat de kerk van Christus is.'

30 OPINIE

Het sprookje van geloof, hoop en liefde

De NPO televisieserie *De luizenmoeder* was vorig jaar een daverend succes. Dit jaar keken opnieuw miljoenen mensen naar het tweede seizoen. Het basisschoolplein bleek wederom het decor waar veel menselijks, al te menselijks, zich afspeelt, waar volwassenen, kinderen, volwassen kinderen en, niet het minst, kinderlijke volwassenen beurtelings schitteren.

>> *Introductie*

De bruiloft komt vanzelf

'De bruiloft? Nee, daar ben ik niet echt mee bezig. Er is nu ook nog zo veel moois en leuks. Die bruiloft? Die komt vanzelf wel.'

'Ja, dat klinkt misschien wel een beetje raar. Maar 't is echt zo hoor. Hij maakt alles voor elkaar. Een huis met veel kamers. Hij heeft al gezorgd voor een prachtige witte trouwjurk. Zelfs de datum heeft hij geprikt. Ik hoef er helemaal niets meer voor te doen. Alleen wachten.'

'Of ik die bruiloft wel echt wil? Ehm... ja? Dat denk ik wel. Heus wel, hoor. Het is alleen...'

'Ja, ik verlang er soms echt wel naar. Laatst nog, toen er zo veel mensen omkwamen bij die aanslag. Dan denk ik: laat die bruiloft maar gauw komen. Ik hoor dat ook wel van anderen, ouder dan ik. Als ze niet zo veel meer kunnen, dan beginnen ze naar de bruiloft te verlangen.'

'Ja, dat kan hij misschien beter maar niet horen. Alsof we alleen van hem houden omdat hij onze problemen oplost.'

'Nee, maar ik weet eigenlijk niet hoe ik me nu al op de bruiloft moet voorbereiden. Misschien wat minder druk zijn, me wat minder verliezen in de dingen om me heen? Maar ik kan toch ook niet de hele dag naar zijn foto gaan zitten staren?'

'Jawel, ik kijk er bijna elke dag wel even naar. En ik stuur hem elke dag een berichtje. Maar ja, er is nog zo veel meer te doen en te beleven, hè?'

'Wat zeg je? De trouwjurk gaan passen om er al wat meer zin in te krijgen? Ik weet niet of ik daar wel tijd voor heb.'

'Ik heb hem aangetrokken. Echt wel heel bijzonder! Ik begin me helemaal anders te voelen. Trots eigenlijk wel. Dat ik zijn bruid ben! Dat hij mij wil. Ik houd hem nog maar even aan, denk ik.'

'Ja, natuurlijk doe ik voorzichtig. Ik laat er heus geen vlekken op komen!'

'Nee ik heb nu geen tijd meer, want ik denk dat ik gelijk ook mijn haar ga laten doen. En ik moet ook nog naar de schoonheidsspecialist. Hij zal z'n ogen uitkijken!'

**Bram Beute, redacteur van
*OnderWeg***

14 **OPINIE****Ben ik bruid van Christus?**

In de Bijbel wordt Gods volk de bruid genoemd. In eerste instantie lijkt dat een goede reden om dat beeld niet persoonlijk toe te passen. De Bijbel gebruikt meestal collectieve beelden voor gelovigen. Toch zijn er heel wat christenen geweest die zichzelf zagen als bruid van Christus. Bram Beute bespreekt dit ogenschijnlijke dilemma.

EN VERDER:

- 4** Praktijklokaal
- 12** Redactioneel Esther de Hek
- 18** Stimulans
- 19** Column Roel Venderbos
- 23** Nieuws
- 23** Colofon
- 27** Column Dicky Nieuwenhuis

Stockbeelden: track5/iStock (pagina 1); beer5020/iStock (pagina 4); Marc A. Sporys/Unsplash (pagina 7); Photos by Lanty/Unsplash (pagina 8-9); AlbyDeTweede/iStock (pagina 20); NGDPhotoworks/Pixabay (pagina 29);

Zingen als opmaat van de eredienst

Wie een kerkdienst meemaakt in een rooms-katholieke kerk, merkt dat de dienst begint met muziek, orgelspel bijvoorbeeld. In een gemiddelde gereformeerde kerkdienst is het orgelspel de achtergrond voor de ontmoeting van gemeenteleden die enthousiast bijpraten. Dat is ook in de Gkv Vlaardingen

het geval en daarom heeft de werkgroep liturgie een nieuwe benadering voorgesteld: zingen voor de dienst. 'We zien het zo voor ons: we komen binnen, we ontmoeten kort elkaar, de muzikanten zetten de sfeer neer, de toon is gezet. We willen God zingend danken dat we in zijn genade samen mogen komen, we verootmoedigen

ons en maken Hem groot. Het geeft een sfeer van enthousiasme, dankbaarheid en verootmoediging.' Daarna is er gelegenheid voor het persoonlijke gebed en het consistoriegebed, waarvoor de kerkenraad zich weer even terugtrekt. 'Door samen God te loven en liederen te zingen die dit moment van stilte inleiden, hopen we de ontmoeting met God meer te benadrukken.' Er worden in Vlaardingen drie liederen gezongen: een 'gouwe ouwe', een bekend hedendaags lied en een onbekend lied (zodat de gemeente op een ontspannen manier kennis kan maken met nieuwe liederen). Voor de begeleiding worden verschillende instrumenten gebruikt, en ook kindermuzikanten kunnen daarbij worden ingeschakeld. Deze aanpak geldt voorlopig voor elke eerste zondag van de maand, tenzij bijvoorbeeld een sterfgeval een andere invulling vraagt. Dan schuift het een week op. Niemand is verplicht mee te zingen of tien minuten eerder te komen. En uiteraard wordt deze praktijk na een proefperiode geëvalueerd. Waar de ontmoeting met elkaar nu blijft? Na elke dienst is er gezamenlijk koffiedrinken.

Voor de begeleiding worden verschillende instrumenten gebruikt, en ook kindermuzikanten kunnen daarbij worden ingeschakeld.

Digitaal collecteren veroverd de kerken

Wie op de website van Givt kijkt, vindt daar een overzicht van kerken en instanties die al gebruikmaken van de Givt-app, waarmee je gemakkelijk digitaal kunt collecteren. Dat zijn er steeds meer. In de afgelopen weken besloot een zevental gemeenten om voortaan ook de mogelijkheid te bieden om via de smartphone geld te geven in de collecte. Naast Givt zijn er ook andere apps be-

schikbaar. Onder andere van Scipio, die volgens de diakenen van Nieuwleusen (Gkv) naadloos aansluit bij het administratieve programma met dezelfde naam en bovendien goedkoper is dan de andere aanbieders. Andere kerken werken met de app van Chrch, bijvoorbeeld de 3G-kerk in Deventer en de NGK Nijmegen. Deze beide apps hebben als kenmerk dat collecteren maar een van de functies is waarvoor je de app kunt gebruiken. Ze

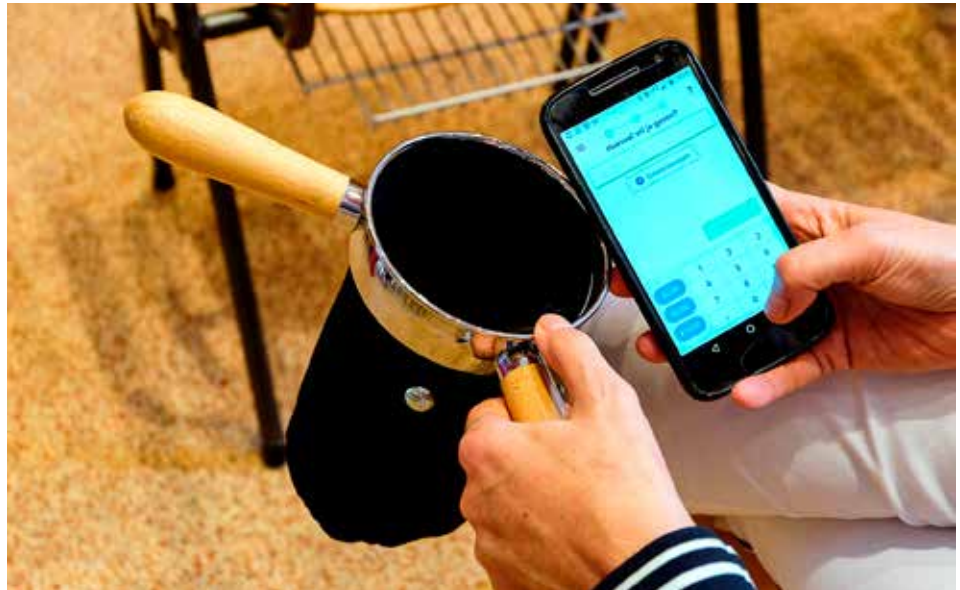
zijn vooral bedoeld voor de onderlinge communicatie; zo kunnen kerken er de ledenlijst in opnemen. Givt heeft weer andere voordelen. Die app is niet specifiek kerkelijk. Dalfsen (Gkv) wijst er bijvoorbeeld op dat mensen binnenkort ook hun donatie voor de voedselbank via de Givt-app kunnen regelen: selecteer de QR-code in de app na het invullen van een bedrag, richt dan de telefoon op de code en de gift is overge-

maakt. De GKv Hardenberg-Baalderveld-Zuid en de Open Poort (GKv) in Hattem wijzen erop dat je via Givt ook aan je eigen kerk kunt geven als je bijvoorbeeld thuis vanwege ziekte of op vakantie meeluistert via Kerkdienstgemist.nl of Kerkomroep.nl.

Verandert het digitaal collecteren de praktijk van het geven? Waarschijnlijk wel. In Hattem blijft de collectezak inmiddels vrijwel leeg. De GKv Groningen-Oost benadrukt echter dat naast de digitale collecte uiteraard ook contant geld welkom blijft en dat ook nog steeds collectebonnen kunnen worden besteld.

Digitaal collecteren vraagt ook mentaal een omschakeling. Een van de gebruikers zegt daarover: 'We zijn grootgebracht met de gedachte om tijdens de dienst de smartphone thuis te laten. Nu moeten we hem juist gebruiken. Je ziet echt veel meer telefoons in de kerk.'

Het gebruik van een app past in de ontwikkeling dat mensen steeds minder gebruikmaken van contant geld. Ronald Veldkamp, voorzitter van de diaconie in Hattem: 'We zagen de collecteopbrengsten steeds meer teruglopen.' De ervaring is dat er met digitaal collecteren weer

meer geld binnenkomt. Vooral bij jongeren. Voor deze generatie is de Givt-app ook bedacht. De bedenker, Sjoerd van Oort, kwam erop tijdens een kerkdienst. Mensen willen volgens hem nog steeds geven, maar wel op een manier die bij de huidige tijd past. Voor hem is het essentieel dat digitaal bijdragen in de collecte géven blijft. Dat is anders dan betalen. Je maakt, met de telefoon, echt een gebaar. En hoeveel je geeft, blijft anoniem voor de boekhouder van de kerk.

Webtips

- www.destentor.nl/hattem/digitale-collectezak-verovert-de-kerk-lang-niet-iedereen-heeft-nog-contant-geld-op-zak-a3c1830a
- www.givtapp.net
- www.hagru.nl/software-kerken/scipio-app
- chrch.org
- www.onderwegonline.nl/9347-gkv-houten-communiceert-via-app

En verder

- In de GKv Bergentheim werd aandacht voor Moederdag dit jaar gecombineerd met een doopzondag. Zo worden moeders op een speciale manier in het zonnetje gezet. Ds. Reinier Kramer: 'Onder ons zijn er echter ook broeders en zusters die graag een kindje zouden ontvangen, maar die het (nog) niet gegeven is. Er is veel verdriet rondom gezinsvorming.' Om die reden ging het op 12 mei niet zozeer over Moederdag, als wel over de betekenis van Christus wanneer je met teleurstelling wordt geconfronteerd. Dat werd besproken aan de hand van de geschiedenis van de Emmaüsgangers.
- Hoe krijg je mensen je kerk binnen? De Goede Herderkerk in IJsselmuider (NGK) stelde de kerk open op Koningsdag. Mensen waren welkom voor koffie, thee of... het toilet. Veel mensen vonden de weg naar binnen. Daarnaast werden er ook allerlei activiteiten georganiseerd, zoals een *escape challenge* waarin het leven van Jezus verwerkt was.
- Voorafgaand aan de kerkdienst komt de kerkenraad even bij elkaar, om samen te bidden. Deze gewoonte is binnen gereformeerde kerken ontstaan in de negentiende eeuw, toen het niet altijd veilig was om kerkdiensten te houden. Tegenwoordig wordt een zegen over de dienst gevraagd, voor de predikant en voor de gemeente. Er zijn echter veel meer mensen in en rond de dienst actief: muzikanten, de kinderwerkers, de technici. Daarom zijn zij in de CGK/GKv-samenwerkingsgemeente van Woerden allemaal welkom in de bijeenkomst voor de dienst. 'Het werkt verbindend als wij samen bidden voor de Heer.' Daarna overleggen de ouderlingen nog over de voorbeden in de dienst.

Uitkijken naar de bruiloft

Over de kerk als bruid van Christus

‘Gemeente van Jezus Christus.’ Zo begin ik altijd een preek. Dat doe ik heel nadrukkelijk om aan te geven dat we dan bij elkaar zijn als Jezus’ gemeente en niet als een groepje enthousiaste clubleden van een religieus genootschap. Maar zo’n introductie heeft in het kader van dit themanummer wel een diepe lading.

tekst **Hans Schaeffer**

In de uitdrukking ‘gemeente van Jezus Christus’ klinkt door dat de gemeente ‘van Jezus’ is, zoals een bruid van haar bruidegom is. De gemeente is ‘bruid van Christus’. Dat beeld heeft diepe, oudtestamentische wortels. Zo moet Jeremia tegen het volk zeggen namens de Heer: ‘Roep Jeruzalem toe: Dit zegt de HEER: Ik weet nog hoe je Me liefhad in je jeugd, van Me hield als mijn bruid, hoe je Me volgde door de woestijn, dat land waar niet wordt gezaaid’ (Jeremia 2:2). Een schitterende beschrijving die de hele Exodusgeschiedenis als een liefdesgeschiedenis benoemt.

Confronterend

Het beeld van de liefde tussen bruidegom en bruid heeft tegelijk ook een keerzijde, zoals een hoofdstuk later blijkt:

‘De HEER sprak: “Als een man van zijn vrouw scheidt en zij bij hem weggaat en de vrouw van een ander wordt, kan hij haar dan terugnemen? Wordt er dan geen smet op het land geworpen? Maar jij hebt met talloze minnaars overspel gepleegd, en je wilt toch weer bij Me terugkomen? – spreekt de HEER”’ (Jeremia 3:1). Deze tonen klinken ook in de profetie van Hosea en Jesaja door (bijvoorbeeld Hosea 2:4-25 en Jesaja 54:61,62).

Als we al denken over de kerk als bruid van Christus en ervan zingen: ‘Om haar als bruid te werven, kwam Hij ten hemel af’, dan gaat zo’n beeld lang niet altijd de diepte en breedte in die het eigenlijk heeft. Elk van ons heeft allerlei associaties met dit beeld. Het kan afgesleten raken of juist pijn en gemis, verdriet en kwaadheid oproepen. Het beeld van de

bruidegom en bruid kan ook confronterend zijn.

Het is belangrijk al die emoties te erkennen en te benoemen. De kerk als bruid van Christus is niet alleen het roze romantische plaatje, maar stelt dat zelfs onder kritiek. God zelf neemt ons met dit beeld als het ware bij de hand, mee de bruiloftszaal in. Om ons als bruid te verbinden aan onze ‘man’, onze bruidegom, met alles wat dat oproept. Het is een beeld dat je mag leren proeven en ervaren in alles wat dat meebrengt.

Bruidsschat

Een aantal aspecten van het beeld als bruid van Christus ga ik langs. Allereerst betekent dit beeld in de context van de Bijbel dat de gemeente tot bruid wordt: de bruidegom moet de prijs betalen die

hiervoor staat, de bruidsschat. Wij zijn gekocht. Dat klinkt ons, 21ste-eeuwse westerlingen, toch wat wonderlijk in de oren. Daar heb je eerder beelden uit het Midden-Oosten bij. Wel, dat is ook de bedoeling. De Vader heeft ons uitgekozen: een huwelijk dat door de Vader is gearrangeerd. De bruidegom betaalde voor ons een dure prijs. Dat brengt het avondmaal in onze ervaring en herinnering. Het kruis was de prijs die de Zoon betaalde voor ons. Hij heeft ons gekocht. Maar toch: betalen voor een bruid dat klinkt als kindbruidjes uit verre landen die worden uitgehuwelijkt. Er zat in die cultuur echter ook iets moois. Op een forum van moslims die gaan trouwen, las ik over hoe een bruidsschat beleefd wordt door jongeren van vandaag uit die cultuur. Een meisje vroeg: 'Hoeveel moet mijn aanstaande man als bruidsschat betalen? 3000 euro?' Vervolgens zei ze: 'Van mij hoeft het niet zo, hoor; hij mag ook 10 euro doen.' Daarop kwam een reactie van iemand die schreef: 'Kijk eens, iedereen heeft tegenwoordig een mobieltje. Zo'n ding kost (zeker de hippe soorten) zeker 400 euro. Als jij als vrouw nog niet eens de prijs van een mobieltje waard bent, dan zou ik nog maar eens goed nadenken als ik jou was.' Zo wordt dat in een oosterse cultuur beleefd: een bruidsprijs, dat is wat je als man over hebt voor je vrouw. Als je dan bedenkt dat Jezus zijn leven gegeven heeft, dan wil dat zeggen: dit had de bruidegom Jezus over voor zijn bruid. Zoveel houdt Hij van ons. Jezus heeft ons zo lief dat hij voor ons als zijn bruid zijn leven over had. 'U bent gekocht en betaald', schrijft Paulus (1 Korintiërs 6:20). Jezus zegt immers zelf in Johannes 15: 'Jullie hebben niet Mij uitgekozen, maar Ik jullie' (Johannes 15:16).

Bruidskleren

Dan het tweede aspect van het beeld als bruid: een bruid straalt. Dat aspect lees je terug in Openbaring 19:8. Daar gaat het over de kleren van de bruid. Wij zijn

>> 'Hoeveel moet mijn aanstaande man als bruidsschat betalen? 3000 euro?' <<

Je mooie uiterlijk als bruid, als gemeente, is wat de heiligen aan goede daden gedaan hebben. >>

gekocht: zo zijn we bruid geworden van Jezus. Zo veel had Jezus over voor ons. Welnu, dan moeten we er tegen de tijd dat de bruiloft komt ook mooi uitzien. In dit vers wordt gezegd wat dit betekent: je mooie uiterlijk als bruid, als gemeente, is wat de heiligen aan goede daden gedaan hebben. Je uitstraling als bruid is zodoende ook wat jij aan goeds gedaan hebt. Als gereformeerden hebben we een beetje een dubbele relatie met zulke teksten. Gepokt en gemazeld als we zijn in de Catechismus weten we dat onze goede werken nooit onze redding kunnen betekenen. We leven van genade. De roomse leer was dat je door goede werken zalig kon worden. Dat geloven wij niet. Hier staat echter toch iets wat ons moet aanzetten en aansporen tot een heilig leven. Onze uitstraling op de bruiloft hangt ervan af.

Daden

Bij het beeld van een bruid en bruidegom hoort ook: liefhebben met daden. Laten zien dat je geraakt bent. Ik denk dat hier voor ons in onze tijd een grote uitdaging ligt. Onze kerken kunnen juist dan laten zien wat leven met Jezus betekent: in wat we doen, onze praktijken. Niet – laat dat helder zijn – alsof wij onze heiligheid en zaligheid zelf kunnen ‘maken’. Laat ik daarvoor naar een andere Bijbeltekst gaan. Namelijk het begin van Paulus’ brief aan de Korintiërs. Daar staat: ‘Hij is het ook die u tot het einde toe de zekerheid geeft dat u geen blaam zal treffen op de dag van onze Heer Jezus Christus. God, door wie u geroepen bent om één te zijn met zijn Zoon Jezus Christus, onze Heer, is trouw’ (1 Korintiërs 1:8-9).

Door dat woordje ‘trouw’ wordt opnieuw iets van de sfeer van trouwen en huwelijk opgeroepen. God weet dat wij, mensen, zeker niet altijd trouw zijn. Er is veel wat ons afhoudt van dat ideaal. Maar God is trouw en Hij zal er zelf ook voor zorgen dat wij veranderen; dat wij vernieuwd worden. Hij geeft zelf ons zijn

Er zit in dat beeld van het avondmaal ook iets wat krachtig vooruitwijst naar de bruiloft van het lam.

heilige Geest. Die Geest wil in ons werken en ons van binnenuit mooi en stralend maken. God zelf zal zorgen dat wij er stralend uitzien op die dag van onze Heer Jezus Christus: dat is die ene bruiloftsdag die een eeuwigheid duurt.

Leefstijl

In dit beeld schuilt een enorme drive en motivatie om goede dingen te doen. Hoe gemakkelijk is het om gewoon je gang te gaan; tevreden te zijn met hoe het gaat in je persoonlijke geloofsleven. Om je neer te leggen bij je eigen drukke leven waarin voor ‘goede daden’ lang niet altijd

ruimte is. Hoe snel dat ook gebeurt, onze bruidegom wil echt heel veel moois aan ons geven: mooie kleren om aan te trekken. Sterker nog: dat stralende linnen van onze goede daden krijgen we van Christus zelf. Aan de christenen in Galatië schrijft Paulus dat we ons met Christus zelf mogen bekleden (Galaten 3:27). Dat is het geheim van deze stralende bruid met haar mooie kleren: ze heeft die gekregen van haar bruidegom. Verlangen naar de bruiloft betekent dus ook dat de kerk haar leefstijl serieus moet nemen. Dat zijn de kleren waaraan je kunt zien dat ze bruid is!

Ontrouw

In de derde plaats staat het beeld van het huwelijk tussen God en zijn volk, tussen Jezus en de kerk en het beeld van de bruiloft van het Lam, tegen de achtergrond van onze ontrouw. Kijk maar naar Jeremia en Hosea, om die twee profeten nogmaals te noemen. Juist waar Gods trouw aan ons benadrukt wordt, springt ook onze kerkelijke, christelijke en gelovige ontrouw in het oog. De christelijke kerk is nog lang niet die onberispelijk geklede bruid. Ik werk dat hier niet uit, daarvoor zijn andere themanummers beter geschikt.

Bruiloftsmaal

De maaltijd, het bruiloftsmaal, hoort

ook onlosmakelijk bij een bruiloft. De kerk viert deze maaltijd regelmatig. Een maaltijd die Jezus instelde vlak voor zijn sterven. 'Ik zeg jullie: vanaf vandaag zal Ik niet meer van de vrucht van de wijnstok drinken tot de dag komt dat Ik er met jullie opnieuw van zal drinken in het koninkrijk van mijn Vader' (Matteüs 26:29). In het boek Openbaring zegt Jezus tegen de gemeente het volgende. 'Ik sta voor de deur en klop aan. Als iemand mijn stem hoort en de deur opent, zal Ik binnenkomen, en we zullen samen eten, Ik met hem en hij met Mij' (Openbaring 3:20). Er zit in dat beeld van het avondmaal ook iets dat krachtig vooruitwijst naar deze bruiloft van het Lam: samen eten en drinken. Het beeld van de bruid die wacht op de bruidegom laat ons uitkijken naar het bruiloftsmaal! Ik denk dat we het avondmaal als afspiegeling van die latere maaltijd, dat bruiloftsmaal, heel bewust en intens kunnen vieren. Ik denk ook dat we – meer dan we wellicht gewend zijn – er veel moeite voor moeten doen om dit sacrament, en kerkdiensten waarin dit gevierd wordt, te benutten om het verlangen naar deze bruiloft vorm te geven en te laten groeien.

Lichaam

Tot slot. Een bruiloft is het feest van de eenwording van man en vrouw. Daar kijk je naar uit: samenleven, samen genieten van elkaar. Bijzonder dat zo'n heel aards en lichamelijk beeld van trouwen gebruikt wordt voor Christus en de kerk. Eén worden met Christus: als je de brieven van Paulus leest, kom je dat beeld vaak tegen. Denk ook aan het beroemde hoofdstuk over het huwelijk in Efeziërs 5:31-32: 'Daarom zal een man zijn vader en moeder verlaten en zich hechten aan zijn vrouw, en die twee zullen één lichaam zijn. Dit mysterie is groot en ik betrek het op Christus en de kerk.' Eén lichaam worden: die intense verbondenheid tussen man en vrouw, bruid en bruidegom, dat grote verlangen rond

een bruiloft; dat mag ons gemeentelieven bepalen. Dat betekent: enorm toeleven naar die dag, die tijd dat we één met Christus zullen zijn. Compleet opgaan in, genieten van God. Zoals de Catechismus van Westminster zegt: 'Het hoofddoel van de mens is God te eren en eeuwig van Hem te genieten, ons in Hem te verheugen.'

>> Het stralende linnen van onze goede daden krijgen we van Christus zelf <<

Intensief

Blij zijn met en genieten van elkaar; het heerlijk vinden om dicht bij elkaar te zijn, in elkaar op te gaan. Dat betekent dat wij als bruid misschien toch meer met onze bruidegom moeten bezig zijn. Want van een bruid die het wel prima vindt dat we gewoon kerk zijn zoals we zijn, die plichtmatig nog wel wat roept over de bruiloft die gaat komen, maar er in feite niet mee bezig is, die toch wat ongeïnteresseerd lijkt, daar wordt een bruidegom niet echt blij van... Ook op dit punt kan het beeld van de kerk als bruid ons verder helpen. Om te beseffen hoe intensief dat beeld ons doen en laten kan en mag bepalen. Hoe we ons er als gemeente door kunnen laten vormen.

Verlangen naar de bruiloft als bruid van Christus is een beeld dat in allerlei aspecten uitnodigt tot meditatie en doordenken. Het is een Bijbels beeld waarin het groeiende verlangen naar de terugkomst van Christus doorklinkt.

Hans Schaeffer is hoogleraar praktische theologie aan de Theologische Universiteit Kampen.

'De bruidegom wordt er blij van als ik, wanneer Hij komt, uitroep: Heer, bent U er nu al?'

Op veel plaatsen gebruikt de Bijbel het woord 'bruid' voor de gemeenschap van Gods kinderen. Wat wil dit beeld zeggen en wat betekent het om als bruid te leven in verwachting van de bruiloft? OnderWeg praat hierover met theologe Jeannette Westerkamp. Zij is werkzaam als justitiepredikant.

tekst **Leendert de Jong**

Jeannette Westerkamp (1956) werkt parttime voor Justitie namens de NGK Houten. Ze is werkzaam in een gesloten instelling voor meisjes van 12-18 jaar midden in het land. Op de vraag hoe zij het 'leven in verwachting van de bruiloft' ziet, antwoordt ze: 'Let primair op degene die nodig is: Christus, de bruidegom. Bij het leven vanuit verwachting is het goed om dat te blijven vasthouden: laat je houding bepalen door degene die je voor de bruiloft uitnodigt en niet door mensen om je heen.'

Het Bijbelse woord 'bruid' als beeld van Gods kinderen. Wat hebben de eerste hoorders en lezers hierbij gedacht?

'Ik denk dat zij aan het verbond gedacht hebben. Het spreken in de Bijbel in die termen begint al bij de schepping van de mens. De toelichting is: mannelijk en

vrouwelijk, een eenheid. Later sluit God een verbond met Abraham en met zijn volk. Daarin hoor je diezelfde eenheid terug: twee en toch ook één. God en mens horen bij elkaar; je wordt pas echt mens in de relatie met God.'

Wij zijn er wat aan gewend, maar voor mensen in die tijd zal het bijzonder geweest zijn dat God zo over zijn mensen spreekt, als bruid.

'Dat is inderdaad bijzonder. Normaal was, zeker in die tijd, dat een god, die machtig is, mensen die hem niet willen dienen, vervangt. God doet dat niet. Op meerdere plaatsen lijkt het zelfs alsof Hij net zo afhankelijk is van zijn volk als zij van Hem. In Hosea wordt het emotioneel beschreven, als de gevoelens van een bedrogen echtgenoot. En op een bepaalde manier komt dat intieme spreken in het Nieuwe Testament terug.

Jezus noemt God zijn Vader, met wie Hij nauw verbonden is. Ook dat zullen de mensen vreemd gevonden hebben.'

In datzelfde Nieuwe Testament staat dat Jezus zijn werk begint op een bruiloft. Zegt dat iets?

'Johannes werkt in zijn Bijbelboek met thema's. Ik denk dat het niet toevallig is dat hij zijn boek begint met het thema van een bruiloft. De Bijbel eindigt met de vreugde van het samenkomen van bruid en bruidegom die ernaar verlangen één te worden. Ook uit Johannes blijkt

>> *'God en mens horen bij elkaar; je wordt pas echt mens in de relatie met God'* <<

dus dat Jezus steeds bezig is het Oude Testament, te vervullen. Wat ook opvalt, is dat in het Oude Testament God als bruidegom voorgesteld wordt; in het Nieuwe Testament noemt Jezus zich de bruidegom. Jezus maakt ook gebruik van de beeldspraak van bruid, bruidegom en bruiloft wanneer Hij tegen de discipelen zegt dat Hij weggaat om een plaats klaar te maken in het huis van zijn Vader. De discipelen kenden dit beeld: Jezus sprak hier over de tijd tussen de verloving en het ophalen van de bruid door de bruidegom naar zijn ouderlijk huis, waar ruimte voor het bruidspaar gemaakt was.'

In die tijd, tussen verloving en bruiloft, maakte de bruid zich klaar voor de bruiloft. Als Gods kinderen zich bruid van Christus mogen noemen, wat betekent dit beeld dan voor ons?

'Allereerst: je verheugen dat de bruiloft aanstaande is. Dit past bij de beeldspraak van de bruiloft. In die tijd was namelijk niemand ongetrouwd. Als je dit nog wel was, dan wilde je graag ergens bij horen. Dus is dit belangrijk: je wilt bij iemand horen; voor ons is dit bij Jezus, de bruidegom. Hier dichtbij zit de tweede betekenis: als bruid in die tijd wist je dat het feest aanstaande is, de bruiloft is er nog niet. Het is belangrijk om je als volk van God te realiseren: het volmaakte is er nog niet.'

Maar dat past toch niet echt bij ons?

'Nee, het is atypisch voor deze tijd. Veel mensen willen per se geluk bereiken: Nu. Tegelijk merken ze dat dit niet lukt. En toch hoort bij ons verwachten echt: laat het verlangen naar méér staan. Weet bovendien dat je toeleeft naar de bruiloft en dat je intussen wilt doen wat je méér maakt tot bruid van je geliefde, om Hem blij te maken.'

Doen wat de bruidegom blij maakt, wat is dat vooral?

'Dan denk ik toch allereerst heel sterk

Jeannette Westerkamp: 'Ik houd mij hieraan vast: ook al val ik mijzelf tegen, ik kan veranderen in de liefde en kracht van degene die mij uitnodigt.' (beeld Jaëlle Burger)

aan het missionaire. Het gaat immers om Christus die zijn bruid ophaalt. Hij wil dat zijn bruid zo compleet mogelijk is. Als er dan mensen ontbreken, is dat ook ons verdriet.

Het tweede waaraan ik denk, is: heb elkaar lief. Daaraan zal de wereld de kerk, de bruid van Christus, herkennen. Tegelijk is liefde geen liefde zonder waarheid. Dus ook daar zal de kerk aandacht

voor hebben.

Het derde punt: het woord 'bruid' in het Hebreeuws komt van het werkwoord compleet maken. Hier ligt een enorme uitdaging voor de bruid, Gods volk. Wij maken onszelf zomaar compleet door bijvoorbeeld het gevoel dat je gelukkig moet zijn of geld moet bezitten. Wat ook lastig is, is dat het lang duurt voordat de bruiloft er is. Gods rijk is er nu al

De breuk

Vergeef me, in de schoolbanken heb ik ooit iets meegekregen over 'de breuk van '67', maar daarmee hield het op. Geen kennis, geen verhalen, geen emotie – bij ons thuis stond *Wie zijn wij?* van ds. J.H. Velema in de boekenkast, daardoor wist je wat het jaar 1892 had gebracht. De kennis dat onder meer verwickelingen rondom een attestenbesluit en Telders kijk op de zielenslaap een kerkgenootschap hadden gespleten, had ik niet paraat.

Over hoe de breuk is ontstaan lijkt trouwens geen eensluidende versie te bestaan, hoorde ik laatst van een aanwezige op een regioavond van de regiegroep 'Op weg naar één kerk', in Nieuwegein. Ik was ernaartoe gegaan om mijn kennen en verstaan van deze episode uit de kleine kerkhistorie wat te vergroten. Ruim 45 anderen waren er ook, een mooi gemêleerd gezelschap – ouder maar ook jonger. 'De breuk' werd meermaals als staand begrip gebruikt, viel mij op. 'Ik ben van twee jaar na de breuk', vertelde een gereformeerd-vrijgemaakte bezoeker na afloop. Geboren in 1969, bedoelde ze. 'Tot nog geen tien jaar geleden leefden we grotendeels in onze eigen, vrijgemaakte zuil. Je bekeek de wereld als binnenverbander, dat zat er heel diep in.'

>> 'Je bekeek de wereld als binnenverbander, dat zat er heel diep in' <<

Na de regioavond bestelde ik het boek *Verscheurd door trouw* van ds. Johan Schaeffer, over het studentenprotest in Kampen in de jaren zestig. Johan Cruyffs gevlugelde uitspraak 'Je gaat het pas zien als je het doorhebt' begreep ik ineens beter. Die 11de november in 2017 was inderdaad, zoals de regiegroep het noemt, 'een historische dag', toen GKv en NGK het voornemen tot hereniging bezegelden met afspraken en het delen van brood en wijn. Het was wonderwel gekomen tot een genadige, maar ook dappere keer in een schrijnende kerkelijke kwetsuur, realiseerde ik mij als jarenlang hiervan onwetende.

Ondertussen is de loop nog niet gelopen. In Nieuwegein proefde je naast instemming en vreugde ook twijfel, pijn, bezwaar, zelfs tegenzin. Dat tackel je niet met goede public relations en een welwillend luisterend oor. Ds. Bert Loonstra zegt hier in dit nummer iets wijs over: 'Organisatorische eenheid is het eindpunt van vaak een lange weg.'

Esther de Hek, hoofdredacteur van *OnderWeg*

wel, maar nog niet helemaal. Zomaar voelt dit als gemis. Terwijl de uitdaging is om dit te ervaren als "ergens naar toelevens".

Nu kan het zijn dat iemand uit jouw opsomming vooral meeneemt: poeh, dit haal ik niet. Of: wat moet er toch veel.

'In dat geval is het goed om terug te gaan naar het eerste wat bij verwachting hoort, namelijk verheugen. Wat ook helpt, is de vergelijking met het beeld van die twee-eenheid die al vroeg in de Bijbel gebruikt wordt: de relatie tussen man en vrouw. Zij doen dingen voor elkaar, niet omdat het moet, maar omdat je weet dat de ander dat op prijs stelt: de blijdschap van de ander is jouw blijdschap.'

>> 'De blijdschap van de ander is jouw blijdschap' <<

Maar ook in die relatie vallen dingen soms tegen. Dat zal bij het leven als volk van God niet anders zijn.

'Dat is zo. Misschien helpt het als je deze relatie vergelijkt met een feest waar jij naartoe gaat. Als je daar komt, kijk je niet eerst naar degenen die er ook zijn, nee, je let primair op degene die jou uitnodigt. Christus is de bruidegom, Hij nodigt. Bij het leven vanuit verwachting is het goed om dat te blijven vasthouden: laat je houding bepalen door degene die nodigt en niet door mensen om je heen, door medegasten. Anders gezegd: de wereldkerk als bruid is niet perfect, onze kerk is niet perfect en ook ik ben niet perfect. Bij een huwelijksrelatie hoort immers ook dat je van de ander niet alleen de mooiste kant ziet, maar ook de minder mooie kanten. Tegelijk houd ik mij hieraan vast: ook al val ik mijzelf tegen, ik kan veranderen in de liefde en kracht van degene die mij uitnodigt. In mijn werk binnen de gevangenis hoor ik zo vaak: ik ben nu eenmaal zo. Ja, jezelf veranderen is moeilijk, maar in de relatie met Christus kun je echt een ander mens worden.'

Jeannette Westerkamp (op de foto met haar kleindochter): ‘Gods rijk is er nu al wel, maar nog niet helemaal. Zomaar voelt dit als gemis. Terwijl de uitdaging is om dit te ervaren als “ergens naar toelevens.” (beeld Karen Machielse)

Is het niet opvallend dat voor de kerk het vrouwelijke beeld van bruid gebruikt wordt, naast zo veel mannelijke beelden in de Bijbel?

‘Blijkbaar zijn mannelijk en vrouwelijk heel belangrijk in de Bijbel. Het is immers niet goed dat de mens alleen is, hij wordt compleet met haar die veel op hem lijkt en toch iets aanvult wat hij niet heeft. Wat dit is? In onze tijd is daarover veel verwarring. Is er wel

verschil tussen man en vrouw? In ieder geval valt in de Bijbel op, in relatie tot de vraag die je stelt, dat als God mens wordt, een vrouw zwanger raakt: een vrouw ontvankelijk voor God. God eerst, maar niet zonder haar. Dan raken aarde en hemel elkaar. En nu is het weer de bruid die wacht, misschien als beeld van ontvankelijkheid?’

Terug naar de bruid in de Oudheid die zich op de bruiloft voorbereide door zichzelf te baden, te kleden en te wassen. Wat betekent zo iets nu?

‘Je kunt het misschien vergelijken met wat op Moederdag gebeurt. Kinderen brengen van alles en nog wat op bed. Daarna zijn je bed en de slaapkamer niet schoon meer. Jou blijft als het goed

is vooral bij van hun actie niet wat zij deden – dat leverde rommel op – maar vooral waarom zij het gedaan hebben. Zo is het bij God ook en dan veel zuiverder. God is blij, niet alleen met wat wij doen, maar primair met onze houding, onze liefde voor Hem, onze gerichtheid op de bruidegom. Anders gezegd: al in haar verlangen naar de bruiloft en de bruidegom, wordt de bruid mooier. Daden komen daaruit voort. God zit niet te wachten op goede daden. Waar Hij en de bruidegom blij van worden, is dat ik leef vanuit verlangen en dat ik, als de bruidegom komt, opspring, blij ben en uitroep: Heer, bent U er nu al?!’

Leendert de Jong is hoofdredacteur van OnderWeg.

>> *‘Daarna zijn je bed en de slaapkamer niet schoon meer’* <<

Ben ik bruid van Christus?

Mijn eerste reactie op de vraag in de titel zou zijn: nee, natuurlijk niet. De bruid van Christus is het volk van God. Dat ben ik niet alleen. Bovendien: ik ben een man. Hoe zou ik een bruid kunnen zijn? Toch zijn er heel wat christenen – vrouwen en mannen – geweest die zichzelf zagen als bruid van Christus. Wat kan ik van hen leren? Moet ik er misschien anders tegenaan kijken?

tekst **Bram Beute**

Het feit dat in de Bijbel Gods volk de bruid wordt genoemd, lijkt misschien een goede reden om dat beeld niet op mij persoonlijk toe te passen. Maar als ik daar nog wat langer over nadenk, realiseer ik me dat de Bijbel meestal collectieve beelden gebruikt voor gelovigen. Wij zijn Gods kinderen, God is onze Vader. Dat je dat als individu ook bent – jij bent Gods kind – krijgt in de Bijbel maar weinig aandacht.

Geheel

Identiteit wordt in de culturele context van de Bijbel veel meer als gemeenschappelijk beleefd. Voor ons is dat vaak persoonlijker, individueler. Dus spreken we niet alleen van 'onze Vader', maar ook van 'mijn Vader'. Dat is prima, zolang je maar niet vergeet dat God niet exclusief jouw Vader is. We passen teksten die betrekking hebben op Israël als geheel, vaak persoonlijk toe. Denk bijvoorbeeld aan: 'Ik heb je bij je naam geroepen, je bent van Mij', 'Ik heb je in mijn handpalm gegrift' of: 'Ik heb je geluk voor ogen, niet je ongeluk: Ik zal je een hoopvolle toekomst

geven' (Jesaja 43:1; 49:16; Jeremia 29:1). Dat hoeft geen probleem te zijn, zolang jij je als gelovige maar realiseert dat het niet allereerst om jou en God gaat, maar om een veel groter geheel: Gods volk, zijn kinderen. Zou je dan niet datzelfde kunnen doen met het beeld van de bruid? Enerzijds je realiseren dat je dat nooit individueel bent en anderzijds dat toch op jezelf toepassen?

Hooglied

Dat is wat onder andere Bernard van Clairvaux (1090-1153) doet in zijn preken over Hooglied. Bernard vat Hooglied op als een boek dat de relatie tussen Christus en de kerk bezingt. Daarin is hij niet uniek. Waarschijnlijk heeft het boek ooit bij de Joodse rabbijnen canonieke status gekregen, omdat zij het ook lazen als een boek dat de band tussen God en zijn volk bezingt. In het grootste deel van de kerkgeschiedenis is Hooglied zo gelezen, ook na de Reformatie nog. Maar Bernard houdt het daar niet bij. Hij past het vervolgens toe op de relatie van de individuele gelovige en Christus. De preken van Bernard hebben latere theologen

Gertrude Morgan beeldt zich op haar schilderijen af als bruid van Christus, zoals in dit schilderij 'Jesus is my airplane'. (beeld © 2019 Smithsonian American Art Museum/Art Resource/Scala, Florence)

en mystici direct of indirect sterk beïnvloed. Zo heb ik nooit horen preken over Hooglied. Dat vind ik prima, want naar mijn idee is het nodig om in de kerk letterlijk en heel aards over Hooglied te preken, om te zien dat seks niet minderwaardig of zondig is, maar een scheppingsgave van God. Tegelijk vraag ik me af: zou het niet waardevol zijn als we in de kerk dat boek ook lezen als een beschrijving van het liefdesspel tussen God en zijn volk en ook de individuele gelovige?

Verlangen

Jan van het Kruis (1542-1591) schreef bijvoorbeeld een 'Geestelijk Hooglied'. In veertig strofen herdichtte hij het als 'een beurtzang van de ziel en de bruidegom'. Hooglied was voor Jan van het Kruis een lied van verlangend

zoeken. Het begon bij hem met de vraag: 'Waar houdt Gij u verborgen, Beminde, en Ge laat me in zuchten achter?' Het verlangen naar God moet gekoesterd worden. Hoe minder je van Hem begrijpt of te pakken hebt, hoe meer je naar Hem verlangt, hoe meer je Hem nadert. Degene die naar God verlangt, is als een verliefd iemand die met niets anders tevreden is dan met de geliefde. 'Al zoekend naar mijn liefde ga ik de bergen op en langs de oevers; ik wil geen bloemen plukken.' De 'bloemen', de mooie dingen van dit leven, kunnen juist ook afleiden van het zoeken naar de geliefde en daarom moet je ze niet plukken om je daarin te verliezen. Jan van het Kruis zag wel de schoonheid van de schepping, maar die schoonheid is er door de bruidegom zelf. Ook de schoonheid van de schepping doet je dus alleen

nog maar meer de afwezigheid van de bruidegom beseffen en des te meer naar Hem verlangen.

Vrouwen

Het waren echter niet alleen mannen die schreven over Christus als de bruidegom en de ziel als de bruid. Veel vrouwen zagen zichzelf als de bruid van Christus. Vanuit de kerk werd dat ook gestimuleerd. Ambrosius (340-397) raadde meisjes aan om maagd te blijven, omdat ze al met Christus getrouwd waren. Hoe het in de eeuwen daarna is geweest, is niet precies bekend. Maar na de tijd van Bernard van Clairvaux werd het steeds populairder voor vrouwen om zichzelf te zien als bruid van Christus. Birgitta van Zweden (1303-1373) stichtte na de dood van haar man een kloosterorde en noemde zich: 'bruid en stem van Christus'. Evenals Birgitta schreven andere bruiden vaak over hun leven om zo inspirerend voor anderen te zijn. Hiermee konden zij een voorbeeld zijn in het steeds meer aan God verbonden willen leven. Die verbondenheid kon zich uitdrukken in mystieke ervaringen, maar ook in een deugzaam leven.

Mystiek

De mystieke ervaringen van vrouwen die zich als bruid van Christus zagen, zijn soms buitengewoon lichamelijk. Zo schrijft Hadewijch (dertiende eeuw) dat zij ligt te schokken en te beven van verlangen naar Christus. Als Christus dan tot haar komt, voelt ze dat met heel haar lijf, dat uiteindelijk totaal bevredigd wordt.

In de late middeleeuwen begon men die mystieke ervaringen steeds meer als een gevaar te zien. Vrouwen bleken daardoor niet altijd meer gehoorzaam aan de kerk en hun echtgenoten. Daarmee werden ze een bedreiging voor de gevestigde orde. Het bekendste voorbeeld daarvan is Jeanne d'Arc (1412-1431) die overigens nooit 'bruid van Christus' werd genoemd. Door haar visioenen gedreven speelde zij een belangrijke rol in de Honderdjarige Oorlog. Officieel werd zij geëxecuteerd als ketter, omdat haar visioenen bedrog geweest zouden zijn. Andere vrouwen die zich wel bruiden van Christus noemden en die de gevestigde orde aanvielen, waren de hiervoor genoemde Birgitta van Zweden, die naar Rome trok om daar de misstanden in de kerk aan de kaak te stellen, en Margery Kempe (1373-1440), die zich met succes verzette tegen de aartsbisschop van Canterbury die een verbod op het preken door vrouwen wilde instellen.

Achtergrond

Wellicht vanuit de angst voor uitwassen van de bruids-

mystiek verdween het persoonlijk bruid van Christus zijn steeds meer naar de achtergrond. De Rooms-Katholieke Kerk kent echter nog steeds de maagdenwijding. Daarmee worden vrouwen als bruid van Christus aan God en de dienst van de kerk gewijd. In Nederland gaat het nog slechts om vijf vrouwen. In de kerken van de Reformatie leek daarvoor vanwege de sterke concentratie op de Bijbel minder plaats te zijn. Daarnaast verdween in die kerken het gekozen religieuze celibaat en kwam het priesterschap van alle gelovigen voorop te staan. Voor het idee van een aparte geestelijke elite die als voorhoede en voorbeeld functioneerde, was veel minder plaats. Datzelfde gold voor vrouwen die als bruid van Christus een voorbeeldige rol voor de kerk als geheel en voor individuele christenen konden hebben.

>> Vanaf dat moment droeg ze alleen nog maar witte kleren <<

Sister Morgan

Toch duikt het fenomeen ook op andere plaatsen op. Min of meer bij toeval 'ontdekte' ik Sister Gertrude Morgan (1900-1980). Opgegroeid in een baptistenkerk leefde zij vanaf 1939 in New Orleans als straatprediker. Al in 1934 had ze in een visioen te horen gekregen dat zij zich in dienst van Gods Zoon moest stellen. Samen met twee andere vrouwen ving ze lange tijd wezen op en preekte en zong ze voor anderen in hun huis en op straat. In 1957 ontving Morgan een nieuw visioen, waarin ze te horen kreeg dat ze Christus' bruid was. Vanaf dat moment droeg ze alleen nog maar witte kleren.

Morgan schilderde ook, met name om haar missiewerk te financieren. Op die schilderijen beeldt zij zichzelf af als bruid van Christus. Soms met beelden vanuit Openbaring, maar ook met meer eigentijdse beelden, zoals in het schilderij '*Jesus is my airplane*', waarop zij zichzelf met Jezus in een vliegtuig afbeeldt.

Morgan was een aanwezige vrouw, die graag gezien werd en trots was op haar status als bruid van Christus. Tegelijk zorgde die status er ook voor dat zij alles deed wat Christus (naar haar idee) van haar vroeg. Ze stopte bijvoorbeeld aan het einde van haar leven plotseling met schilderen, omdat ze in een visioen had gehoord dat ze dat moest

doen. Morgan was niet de enige. Naast haar waren er meer vrouwen die zich bruid van Christus noemden.

En ik?

Ben ik bruid van Christus? Als man blijf ik het een lastig beeld vinden. Zeker als het ook in seksuele termen wordt beschreven, zoals bijvoorbeeld Philip Troost doet in zijn boek *Christus ontvangen*. Tegelijkertijd realiseer ik me dat 'bruid van Christus' een van de weinige – zo niet het enige – vrouwelijke beelden voor een christen is. De Bijbel staat vol met mannelijke beelden zoals 'zonen', 'strijders'. Vrouwen moeten veel vaker dan mannen een vertaalslag maken om die begrippen op zichzelf toe te passen. Alleen daarom al zou ik het mooi vinden als het beeld van de bruid ook in het persoonlijke leven van christenen een plek kan krijgen. Daarmee wordt heel duidelijk dat geloven en kerk-zijn geen 'mannenzaak' of een zaak van genderneutrale wezens is.

Onschatbaar

Het voorbeeld van de bruiden van Christus en de mystieke geschriften over Hooglied vind ik inspirerend: trots zijn op het feit dat Christus je uitgekozen heeft om zijn bruid te zijn. De intieme manier waarop zij over Christus spreken, met Hem omgaan en de focus die ze daarmee hebben in hun leven: niets is belangrijker dan de bruidegom. Het doet me ook denken aan wat Hans Schaeffer schrijft (pagina 6-9) over wat het beeld van de bruid betekent voor de kerk. Die beelden kun je als gelovige ook op jezelf toepassen: je bent als bruid van onschatbare waarde voor de bruidegom. Als bruid kleed je je op je best voor Hem en kijk je vol verlangen uit naar de bruiloft.

Bram Beute is redacteur van *OnderWeg*.

Bronnen en verdere informatie

- W.A. Fagaly, *Tools of Her Ministry. The Art of Sister Gertrude Morgan*, New York (Rizoli), 2004.
- G. Stinissen, *Sint-Jan van het Kruis aan het woord. Een keuze uit zijn geschriften*, Gent (Carmelitina), z.j.
- P. Troost, *Christus ontvangen. Gereformeerd en charismatisch: leren van elkaar*, Kampen (Kok), 2006.
- Over de maagdenwijding in de Rooms-Katholieke Kerk: consecratedvirgins.org.
- Een blog van een gewijde maagd: bylovealone.wordpress.com.

Wat bezielt me?

Wat mij bezielt is dat God van mij houdt. Ongelooflijk! Ik zoek bezieling om dat nog beter te kunnen ervaren. Jij ook?

Neem een proefabonnement op christelijk magazine *OnderWeg*.

Ga naar onderwegonline.nl/gratis

Drie maanden gratis, stopt automatisch.

OnderWeg
Inspiratie voor reisgenoten

Gratis videolessen

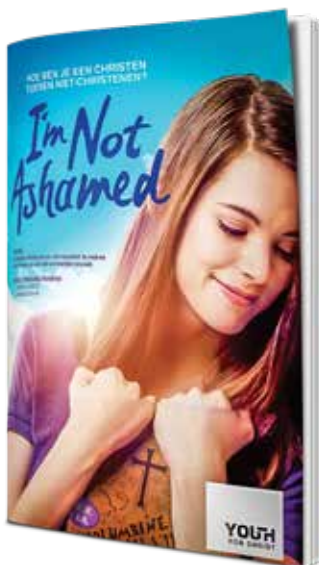
Sinds 1 mei 2019 biedt het online kennisplatform Weetwatjegeloof.nl zijn videolessen gratis aan. Het gaat om ongeveer 250 videolessen met een diversiteit aan thema's en het is daarom zeker de moeite waard om de website eens te bezoeken. Om een indruk te geven, zetten we enkele cursussen even in de spotlights:

- In *Evoluтиetheorie – stel dat het waar is* wordt in dertien lessen ingegaan op de vraag of de evolutietheorie te combineren is met het orthodox-christelijke geloof. Deze cursus bevat presentaties en video-opnames van het gelijknamige congres dat in 2017 werd gehouden.
- In *Basiscursus pastoraat* komen in vier lessen de kern van pastoraat, de verschillende vormen van pastoraat en de benodigde vaardigheden voor pastoraat voorbij.

- In *De God van het Oude Testament* wordt in dertien lessen vanuit verschillende invalshoeken ingegaan op vragen als: hoe verhoudt een God die collectief straft, jaloers is en regelmatig gevaarlijk lijkt, zich tot een God die liefde is?

Christen zijn in een niet-christelijke wereld

Voor jongeren kan het een zoektocht zijn: hoe kun je nu christen zijn in een niet-christelijke omgeving? Een tiener die over deze vraag nadacht, was Rachel Joy Scott, een normale tiener uit Amerika, die worstelde met het leven voor Jezus en de grote vragen van het leven. Uiteindelijk werd Rachel bekend, omdat zij op 20 april 1999 om het leven kwam bij de schietpartij op een middelbare school in Columbine. Een paar seconden voor haar dood vroeg de moordenaar haar of ze nu nog steeds in God geloofde, waarop ze bevestigend antwoordde en werd doodgeschoten. Op basis van Rachels dagboek is twee jaar

geleden de film *I'm not ashamed* gemaakt en afgelopen maand verscheen van Youth for Christ verwerkingsmateriaal bij deze film. Het verwerkingsmateriaal, dat geschikt is voor tieners van ongeveer 15 jaar, biedt een avondvullend programma om samen na te denken over de vraag hoe je als christen leeft in een niet-christelijke wereld. Het materiaal is gratis te downloaden via www.neema.nl/product/im-not-ashamed-special-edition.

>> Ze worstelde met het leven voor Jezus <<

Je bent wat je lief is

Wie heeft nooit de ervaring gehad dat er een kloof is tussen wat je weet en wat je doet? Dat nieuwe kennis niet leidt tot een nieuwe manier van leven? En heb je jezelf afgevraagd waardoor dit komt? Dan is het nieuwe boek van James K.A. Smith *Je bent wat je lief is* een aanrader. In dit boek stelt Smith dat we niet zozeer zijn wat we denken, maar dat we ten diepste gevormd worden door wat ons lief is.

Hij gaat daarbij in op de talloze 'seculiere liturgieën' die ons onbewust vormen, zoals het winkelcentrum. Een winkelcentrum verleidt mensen om mee te doen met het consumptisme en al de rituelen die daarbij horen. Als vanzelf wordt in je hart het verlangen gewekt en geef je je over aan de rituelen van het winkelcentrum: etalages kijken, kopen, geld tellen. Smith pleit voor een hernieuwde aandacht voor de christelijke liturgie, om je daardoor bewust te laten vormen in de kerkdienst, het jeugdwerk, maar ook thuis.

>> Column

Ongemakkelijke koning

Komende donderdag is het weer Hemelvaartsdag. Een van de christelijke feestdagen dus. Het is de dag dat Jezus afscheid neemt van zijn volgelingen met zegenende handen en veelbelovende woorden: 'Mij is alle macht gegeven in de hemel en op de aarde.' Als Hij boven is kroont zijn Vader Hem tot koning.

Elk jaar een feestelijke viering, zou je zeggen. Maar dat doen er maar weinig. Hemelvaartsdag is meer een dag die met de daarop volgende dagen gecombineerd wordt tot een minivakantie. Even eropuit om de caravan of tent te testen. Hoe zou het komen dat Hemelvaartsdag zo'n ondergeschoven kindje is?

>> Wat merk je er nu van dat Hij alle macht heeft? <<

Het zal deels met het jaargetijde te maken hebben. Als je geluk hebt, is de temperatuur aangenaam en staat de natuur volop in bloei. Dan wil je al iets opsnuiven van de zomervakantie die eraan zit te komen.

Maar is het niet vooral omdat we ons verlegen voelen met deze koning? Wat merk je er nu van dat Hij alle macht heeft? Op Sri Lanka werden onlangs zomaar een paar honderd mensen vermoord. Niet doodgereden op een boulevard, maar heel bewust in kerken vermoord. De plekken waar mensen samenkomen om koning Jezus te aanbidden. En de koning? Hij zwijgt. Wat merkte je van Hem de laatste jaren in Syrië? En wat zie je van Hem als een jonge zangeres als Kinga Bán in de kracht van haar leven sterft? Waarom zet Hij niet al zijn macht in om verandering te brengen? Deze koning voelt zo ongemakkelijk.

Tot je beseft dat dit Hem juist typeert. Het is een koningschap van het kruis. Na zijn overwinning op de dood liet Hij zichzelf zien met zijn wonden. Zo komt Hij ook terug en iedereen zal ze zien: de kwetsbare wonden van liefde die genezing brengen. En juist waar de kwetsbaarheid van mensen het grootst is, zie je zijn macht. In mensen die met hun wonden blijven geloven in God en zijn liefde. Zoals pater Frans van der Lugt in Syrië en Kinga Bán in Nederland. Niet makkelijk, wél koninklijk.

Roel Venderbos is predikant van de NGK Kampen en werkt als geestelijk verzorger in een verpleeghuis.

In gesprek over geloofsopvoeding

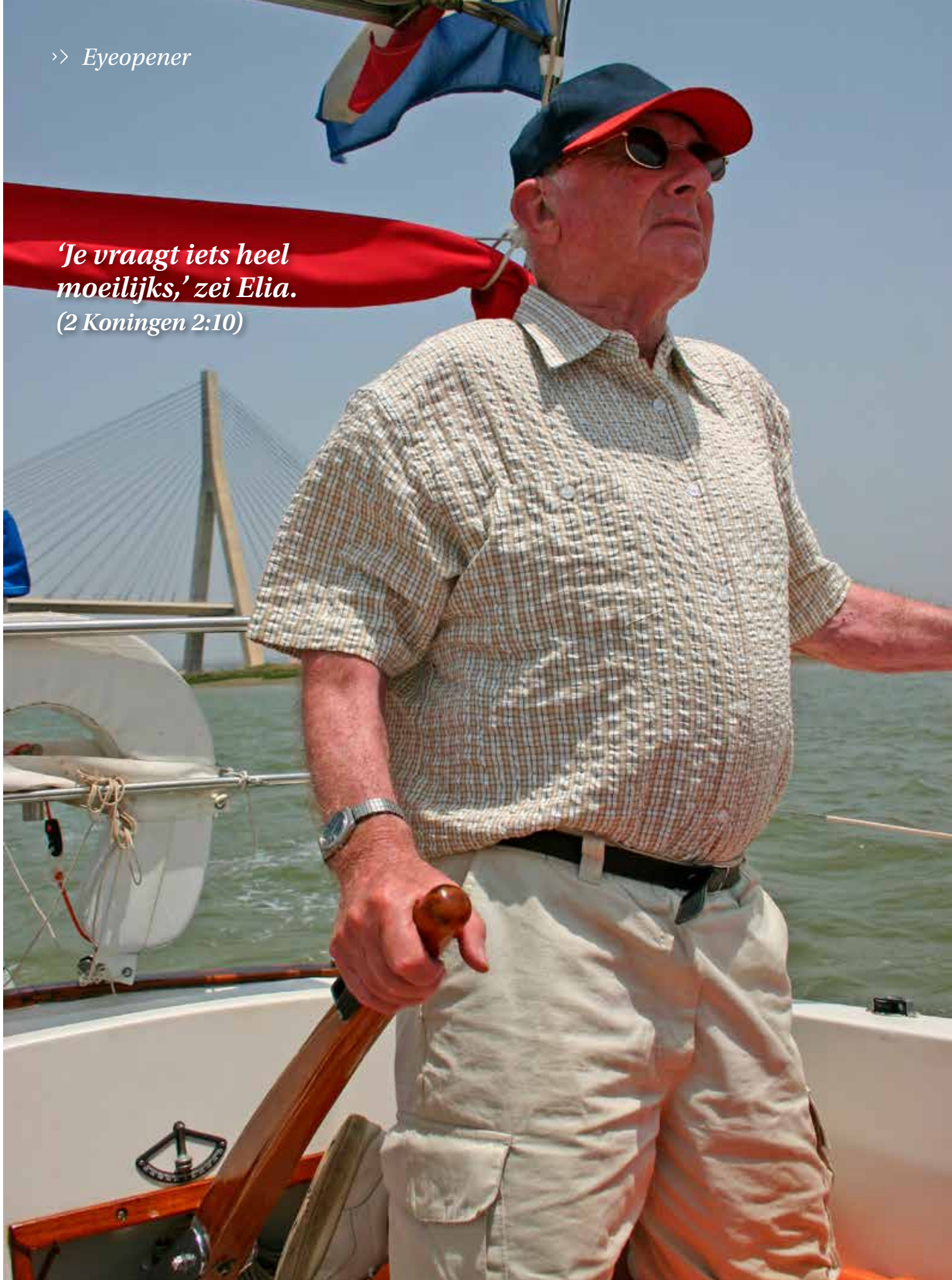
Als ouders kun je je kinderen het geloof niet geven, maar je mag het hun wel voorleven. Wat mooi is het als je hier als ouders met elkaar over in gesprek kunt gaan, zodat je elkaar kunt bemoedigen, opscherpen en bijstaan met wijze raad. Om dit gesprek verder op gang te brengen schreef Nieske Selles-ten Brinke het gespreksboekje *Gods liefde doorgeven* voor ouderkringen, moedergroepen en doopkringen. Het boekje biedt acht themahoofdstukken rond thema's als doop en doopbelofte, bidden met en voor kinderen, het vieren van de christelijke feesten in het gezin

en getuige zijn binnen en buiten je eigen gezin. Elk hoofdstuk bevat een stuk tekst dat als voorbereiding gelezen kan worden en gespreksvragen voor tijdens de kring. Ook wordt er een praktische thuisopdracht gegeven om thuis verder met het thema aan de slag te gaan.

› Eyeopener

*'Je vraagt iets heel
moeilijks,' zei Elia.
(2 Koningen 2:10)*

In vertrouwen het roer overgeven

Aan de vooravond van Hemelvaartsdag staan we een ogenblik stil bij de hemelvaart van Elia. En tegelijk bij de gedachte aan onze eigen hemelvaart. Hoe is het om los te moeten laten? Lukt dat? Hoe staat het met je vertrouwen in de volgende generatie, die het roer over gaat nemen? Zal hun dat lukken in de storm van deze tijd? Hoe is het eigenlijk met je vertrouwen in Gods leiding?

tekst **Han Hagg**

Het zou niet lang meer duren of God zou komen en zich op bijzondere wijze openbaren aan zijn profeet Elia. Dit keer zou Hij zich niet manifesteren in het geheimzinnig zachte suizen van de wind, zoals toen op de Horeb (1 Koningen 19). In een stormwind zou Hij komen, een ongekende wervelwind, die Elia zou 'ontvoeren'. De HEER laat zich niet vastleggen. Hij blijft ons verrassen. Een rechtstreekse opname van een mensenkind in die andere dimensie. Zoeken heeft geen zin: hij is hier niet meer, want hij is opgenomen (2 Koningen 2:18). Alsof het om een oefening gaat voor later, als Jezus op een even bijzondere wijze de hemel in zal worden gehaald.

Veteraan

Elia – iedereen kent hem. Tot in het buitenland. 'De HEER is mijn God' heet hij. En zijn bestaan op zich is al een levende verkondiging. In Gods naam kondigt hij de grote droogte aan (1 Koningen 17:1). Die duurde net zo lang als later Jezus' rondgang in Israël. Ook heeft Elia alles te maken met het wonderbaarlijke einde ervan (1 Koningen 18). In Gods kracht verricht hij op het gebed wondertekenen, net als later Jezus: tot de vermenigvuldiging van voedsel en het terugbrengen van een dode in het leven aan toe (1 Koningen 17:14, 22). Als er één de 'tegenspeler van koningen' genoemd kon worden in die tijd, dan was het Elia wel. Elia, de veteraan. Wat voelt hij zich alleen na zijn tour de force op de Karmel. Hij verbeeldt zich dat hij als enige is overgebleven. Mismoedig maakt hij zijn verlangens naar de

dood bekend (1 Koningen 19:4). 'Het is genoeg geweest, HEER. Neem mijn leven maar.' God maakt hem echter duidelijk dat het zijn tijd nog niet is. Zeker: het is ernstig gesteld met Israël, maar Elia is echt niet als enige overgebleven: zeventuizend getrouwen volharden in een leven met de HEER. En hij is ook niet de laatste profeet: zijn opvolger staat al klaar.

>> 'Het is genoeg geweest, HEER. Neem mijn leven maar' <<

Trouw

Elisa heet hij en hij krijgt, met 'vader' Elia als mentor, een gedegen profetenopleiding. Bij hun eerste ontmoeting lezen we nog niet dat Elia Gods opdracht uitvoert door Elisa daadwerkelijk te zalven als zijn opvolger. Maar hij gooit hem wel direct zijn profetenmantel om de schouders. Dat is veelzeggend. Elisa blijkt qua karakter een soort Simon Petrus: enorm actief, spontaan en beslist, het hart op de tong en leergierig. Als Elia's afscheid nadert, weigert Elisa tot drie keer toe zijn 'vader' alleen te laten gaan. Hij is ook zo trouw als Ruth. Onderweg blijken de andere profeten volledig op de hoogte dat de HEER vandaag Elia van zijn 'zoon' weg zal nemen. Vanuit Jericho bij de Jordaan aangekomen, slaat Elia, met vijftig profeten als getuigen, zijn mantel op het water en

>>

het water wijkt – net als bij Mozes en Jozua. Tijdens de wonderlijke oversteek is daar dan, op uitnodiging van Elia, Elisa's laatste wens: 'Laat mij dubbel in uw geest delen.'

Twijfel

'Je vraagt iets heel moeilijks' is het weifelende antwoord van de scheidende man. Hoezo moeilijk? Elisa vroeg toch in vol vertrouwen niets anders dan een dubbel aandeel in Elia's geestelijke nalatenschap: het eerstgeboorterecht op het gebied van de geest van de profetie? Is dat niet geheel in lijn met de opdracht van de HEER: Elisa zalven als profeet in zijn plaats? Het is ondenkbaar dat Elia dit vergeten is. Het heeft er dan ook alles van dat hij het min of meer verdrongen heeft door, nu het erop aankomt, moeilijk te gaan doen en te zeggen: 'Je vraagt iets heel moeilijks.'

Hij had ook welgemoed kunnen zeggen, met een twinkeling in de ogen: 'Wacht maar rustig af, Elisa.' En bij zichzelf blij kunnen denken: Geweldig! De Geest werkt zo te merken al in Elisa, God laat hem voelen en getuigen waarvoor Hij hem heeft bestemd.

Elia wil er eigenlijk niet echt aan dat deze jongen hem gaat opvolgen. Hij zaait twijfel door te zeggen: 'Moeilijk, moeilijk...'. En: 'Als je ziet hoe ik van je word weggenomen, zal je wens vervuld worden, maar als je het niet ziet, gebeurt het niet.' Elia heeft gebrek aan vertrouwen in Elisa. En daarmee gebrek aan vertrouwen in de God van Elisa. Hij komt niet verder dan 'misschien'. De HEER moet maar beslissen – daar komt het op neer. Alsof de HEER niet allang zijn beslissing bekend had gemaakt.

Opvolger

Het komt vaker voor dat grote mannen, die in de ogen van de mensen hun sporen hebben verdiend, ineens ineenschrompelen tot de doodgewone menselijke maat als het gaat om hun afscheid en als de beoogde opvolger in beeld komt. Je zag het bij iemand als Ruud Lubbers, die het wel heel bont maakte: toen kroonprins Eelco Brinkman hem zou opvolgen, viel hij hem in het openbaar af, tot schade en schande van zo'n beetje alles en iedereen.

Om over na te denken of door te praten

Ik nodig je uit om tegen de achtergrond van deze Eyeopener te reflecteren op de vragen die ik in de introductie stelde. Ik hoop dat je erdoor geholpen wordt om de goede houding aan te nemen als je het roer over moet geven.

>> Laten we niet te makkelijk over zijn kleingelovige laatste woorden heen lezen <<

Hij – op mijn plaats? Zo'n gedachte zat daarachter. En die zit er vaker achter. Ze is net afgestudeerd – neemt zij mijn praktijk over?, kan de ervaren huisarts denken. Moet uitgerekend hij met zijn denkbeelden op mijn leerstoel zetelen?, kan de beroemde hoogleraar zich afvragen. Is die nieuwe generatie Kamper studenten wel uit het goede hout gesneden om in onze gemeenten predikant te worden?, kunnen emeriti zich hardop afvragen en er allerlei kanttekeningen bij maken.

Statler en Waldorf

Zeker, je kunt zo je zorgen hebben over de toekomst, maar vergeet niet dat het wel de toekomst van de HEER is en blijft. En dat het trouwens ook nooit jouw plaats was die je nu moet verlaten, maar een plek waar Hij jou in zijn genade tijdelijk gebruiken wilde. En nu geeft Hij die plek aan een ander. Het is aan jou om daar royaal in mee te gaan. In de stijl van Gods koninkrijk. 'En zeker niet zoals Statler en Waldorf uit de *Muppetshow*, die de wereld als twee moppermannetjes become-tariëren, onder het motto "Het is allemaal niet meer wat het geweest is"' – zo hoorde ik het pas iemand typeren. Dat geeft stof tot zelfreflectie, al gaat het te ver om zoiets Elia aan te wrijven. Tegelijk: laten we niet te makkelijk over zijn kleingelovige laatste woorden heen lezen.

Rakelings

De HEER zelf grijpt in: zijn vurige paarden rukken Elia uit de zonde weg. Rakelings langs de hel rijdt hij de hemel in. Hij werpt zijn mantel niet eigenhandig naar Elisa – een onzichtbare hand zorgt ervoor dat zijn mantel van hem afglijdt en voor Elisa's voeten komt te liggen.

Ook Jezus had bij zijn hemelvaart kunnen denken: moet dit stelletje mijn werk voortzetten?

Maar dat dacht Hij niet. Hij beloofde zijn Geest en zond Hem ook. Als wij vandaag bidden: 'Kom, Schepper, Geest, daal op ons neer' – dan zegt Hij niet: 'Jullie vragen iets heel moeilijks.' Hij houdt zich aan zijn opdracht: zalf deze mensen tot profeten. Jij en ik, wij weten niet wat onze laatste woorden zullen zijn. Maar we weten wel wat Jezus' laatste woorden waren. En zo weten wij genoeg.

Han Hagg is predikant van de Koningskerk (GKv) in Zwolle.

Nieuws

Canadese kerken breken met GKv

De Canadian Reformed Churches hebben op hun synode in Edmonton in een unanieme beslissing de zusterkerkrelatie met de GKv verbroken. Dat gebeurde vanwege het besluit van de GKv-synode om de ambten open te stellen voor vrouwen, de 'onbijbelse hermeneutiek' daarachter, de beoogde hereniging met de NGK en de deelname van de GKv aan de Nationale Synode. Eerder namen andere zusterkerken van de GKv in Amerika en Australië vergelijkbare besluiten. De Canadian Reformed Churches werden rond 1950 gesticht door immigranten uit de GKv en tellen zestig gemeenten.

CGK-synode in zicht

Op 14 juni wordt de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken geopend. Op deze synode komt onder meer de positie van de samenwerkingsgemeenten met GKv en NGK aan de orde, in combinatie met het verlangen van een aantal van deze gemeenten om vrouwen als ouderling of diaken te benoemen. Er zijn in 2019 en 2020 drie vergaderweken gepland. Op 13 juni vindt de bidstond voor de synode plaats.

Niels den Hertog wordt docent TUA

Per 1 september 2019 is dr. Niels den Hertog (1974) in deeltijd (0,3 fte) benoemd als docent systematische theologie/dogmatiek aan de Theologische Universiteit in Apeldoorn. Den Hertog is predikant van de CGK/GKv-samenwerkingsgemeente in Nijmegen.

Symposium over de koopman en de dominee

Op 14 juni vindt in de Bovenkerk in Kampen het symposium 'De koopman en de dominee' plaats, ter gelegenheid van het afscheid van Jan de Jong als lid van het college van bestuur van de TU Kampen. Vijf deskundigen (Rienk Goodijk, Jack Barentsen, Piet Mars, Hayo Wijma en Hans Burger) reflecteren vanuit hun expertise op leiderschap op het snijvlak van kerk en maatschappij. Deelname is gratis, aanmelden moet via www.weetwatjegeloof.nl/koopmandominee.

Komen en gaan

Aangenomen naar CGK/NGK Zoetermeer (De Lichtzijde) na een tweede beroep: A. Mak (CGK Broeksterwoude, Petrusgemeente); naar GKv Gees: A.G. Bruin (GKv Uithuizen). Beroepbaar in de NGK: J.A.E. Dekker-de Groot, Apeldoorn, 0649896916, jdg_janneke@hotmail.com; in de GKv: J. van der Wal, per 1 juli losgemaakt als predikant van de GKv Ap-pingedam. Verbonden aan GKv Zoetermeer: M. Biewenga (GKv Mussel). Afscheid van GKv Enschede-West: H.P. Dam (60) wegens vervroegd emeritaat. Hij diende de GKv-gemeenten van Middelstum (vanaf 1984), Hardinxveld-Giessendam (vanaf 1990) en Enschede-West (vanaf 2006); van GKv Drogeham: M. de Meij (66) wegens emeritaat. Hij diende de gemeenten van Creil en Nagele (vanaf 1987), Daarlerveen (vanaf 1992) en Drogeham (vanaf 2008).

>> Colofon

Kernredactie

Bram Beute, Debbie den Boer, Esther de Hek (hoofdredacteur), Peter Hommes, Leendert de Jong (hoofdredacteur), Pieter Kleingeld, Erik Koning (eindredacteur), Jordi Kooiman (webredacteur), Maarten van Loon, Annelies Smouter-de Rooij (eindredacteur), Karel Smouter, Geranne Tamminga, Tineke Verhoeff (beeldredacteur thema).

Brede redactie

Kernredactie plus Rob van Houwelingen, Hans Schaeffer, Peter Strating, Hans Vel Tromp.

Medewerkers

Koert van Bekkum, Ad de Boer, Eline de Boo, Els van Dijk, Han Hagg, Myriam Klinker-De Klerck, Jan Kuiper, Roel Kuiper, Almatine Leene, Bas Luiten, Jan Mudde, Dicky Nieuwenhuis, Maurits Oldenhuis, Anko Oussoren, Dingeman Quant, Wim van der Schee, Paul Smit, Jeroen Sytsma, Roel Venderbos, Maarten Verkerk, Martine Versteeg, Dick Westerkamp, Jeannette Westerkamp-Stegeman.

Redactieadres

‘t Hazeveld 115, 3862 XA Nijkerk, redactie@onderwegonline.nl.
Voor recensie-exemplaren: Silversteyn 10, 3621 PA Breukelen.

Lezersservice

Voor abonnementen, adreswijzigingen, opzeggingen en bezorgklachten: SPAbonneeservice, A. van Leeuwenhoekweg 34, 2408 AN Alphen aan den Rijn, 088-1102060, administratie@onderwegonline.nl.

OnderWeg in braille, grootletter en audio

OnderWeg is beschikbaar in passende leesvormen bij de Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechthzienden (CBB). Neem voor meer informatie contact op met de CBB: 0341-565499.

Abonnementsprijzen

Jaarabonnement: € 52,50 (studenten € 26,25 / Europa € 89 / buiten Europa € 119).
Halfjaarabonnement € 28,75. Digitaal abonnement: € 37,50 (studenten € 18,75).
Bij automatische incasso geldt op deze tarieven een korting van 1 euro.
Proefabonnement: drie maanden gratis.
Neem voor het afsluiten van een abonnement contact op met de lezersservice (zie hierboven) of vul uw aanvraag online in op www.onderwegonline.nl.
IBAN: NL89INGB0000404945 t.n.v. Gereformeerde Persvereniging OnderWeg.

Persvereniging

OnderWeg is een uitgave van de Gereformeerde Persvereniging OnderWeg.
Informatie: Marga van Gent-Petter (secretaris), persvereniging@onderwegonline.nl.

Bestuur Persvereniging

Marga van Gent-Petter, Arie Liebeek, Aad Lootens, Anko Oussoren (voorzitter), Hillie van de Streek en Tjirk van der Ziel.

Adverteren

Nico Postuma, 06-139 959 05, adverteren@onderwegonline.nl.
Zie voor de formaten, tarieven en verschijningsdata www.onderwegonline.nl/adverteren.

Vormgeving

Bredewold. Communicatievormgevers. Rondweg 76, 8091 XK Wezep, 038-376 33 90, fax 038-376 53 03, onderweg@bredewold.nl, www.bredewold.nl.

Technische realisatie en druk

Zalsman B.V., Steinfurtstraat 1, 8028 PP Zwolle, Postbus 1025, 8001 BA Zwolle, 038-467 00 70.

www.onderwegonline.nl

www.facebook.com/onderwegonline

www.twitter.com/onderwegonline

Bert Loonstra laat zich niet nog eens van een thema afbrengen

‘Ik mag kritisch toetsen vanaf de zijlijn’

Bert Loonstra, predikant in de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK), heeft als geen ander ervaren hoe heftig meningsverschillen in een kerkgenootschap kunnen uitpakken. Zijn boek *Hij heeft een vriend* over homoseksualiteit moest hij in 2005 onder kerkelijke druk uit de handel halen. Sinds 2008 praat hij via zijn blog kritisch vanaf de zijlijn mee over de ontwikkelingen in de CGK. ‘We moeten leren dat de kerk van Christus is.’

tekst **Embert Messelink**

‘Ik ben van jongs af aan opgegroeid in de CGK. Mijn moeder kwam uit de Gereformeerde Kerken (synodaal) en ging met mijn vader mee naar de CGK. Daar werd ze geraakt door de persoonlijke, doorleefde toon van veel preken. Het sprak haar erg aan. Totdat ze ontdekte dat er een bekerings-schema werd gehanteerd, een kenmerkenbenadering. Je moest kunnen vertellen hoe je van ellende naar verlossing was geleid. Toen voelde ze zich ineens weer buitenstaander. Mijn ouders werden er beiden ongelukkig van. Toch zijn ze altijd trouw gebleven aan de kerk.

Ik herken er veel van bij mezelf. Ik was een serieuze jongen met een antenne voor een doorleefd geloof. Maar ik kende ook de ambivalentie over die rigide kenmerkenprediking die mensen buitensloot en wanhopig maakte. Toe-eigening van het heil is een belangrijk element in mijn geloof. Maar

het gaat mis als je de zekerheid van het heil van je ervaring laat afhangen.’

Bert Loonstra is 63 jaar, getrouwd met Elsbeth. Hij heeft drie volwassen kinderen en zes kleinkinderen. Hij is predikant van de CGK in Gouda. Als tiener koos hij voor theologie. ‘Ik koos voor een studie die me hielp om me te bezinnen op het leven. Gaandeweg vroeg ik me sterker af: wat wil ik hiermee doen? Waar roept God me?’

Ik beschouw u als een onafhankelijke denker. Zat dat er tijdens uw studie al in?

‘Toen ervoer ik inderdaad al in toenemende mate dat in discussies vaak ideologische argumenten werden ingezet. Ze werden niet onbevungen gevoerd. Dat speelde bij een thema als uitverkiezing en toe-eigening van het heil. Ik

vond dat onbevredigend. Ik wil problemen zo formuleren dat je ze niet makkelijk uit de weg kunt gaan. Dat je niet op oude zekerheden terugvalt, maar denkt: hoe zit het echt?’

Nu bent u predikant – al een werkend leven lang. Wat drijft u?

‘Dat ik mijn werk mag maken van het leven uit de bron vind ik een voorrecht. Ik geloof dat ik in Christus word uitgetild boven alle aanvechtingen, vertwijfelingen en zonden. Ik deel die overtuiging graag met anderen. Dat is het verlangen dat mij in beweging brengt.’

>> ‘Toe-eigening van het heil is een belangrijk element in mijn geloof’ <<

Is dat in deze tijd een grote uitdaging? Om mensen te vertellen dat ze niet zichzelf moeten zoeken, maar God?

‘Wij worden beïnvloed door onze cultuur. Die is in deze tijd sterk individualistisch. Maar als je jezelf zoekt, je eigen ik, je eigen genot, maakt dat ten diepste ongelukkig. Dan ben je overgeleverd aan jezelf. Je moet alles uit jezelf halen, werken aan je eigen zelfvertrouwen. Dan kan het heilzaam zijn om tot een echte gemeenschap te behoren. Om je open te stellen voor de Bijbel, die juist veel biedt om een goed en gezond zelfbeeld te bouwen. Omdat je geliefd bent door God. Ik begeleid mensen graag op dat vlak.’

Merkt u in uw eigen gemeente dat samen een gemeenschap vormen ingewikkelder is dan in het verleden?

‘Ik merk dat de individuele beleving heel belangrijk is geworden. Het gevaar is dat het heilige dan het middel wordt voor ons welbevinden. Het besef dat God als gans andere onze aanbidding waard is omdat hij God is, dat mag dieper beleefd worden. Merk ik in mijn eigen gemeente dat gemeenschap ook steeds moeilijker wordt? Het is een relevant thema. Het heeft te maken met trouw zijn. Met geregeld naar de kerk komen. Dat bouwt op. Ik ben predikant in Gouda. In het westen van Nederland zijn deze thema’s denk ik nog wat urgenter dan in het oosten en noorden.’

U hebt een paar keer onder vuur gelegen door uw publicaties. In 1994 schreef u *De geloofwaardigheid van de Bijbel*, over de problemen die je kunt tegenkomen bij

Bert Loonstra: ‘Ik wil problemen zo formuleren dat je ze niet makkelijk uit de weg kunt gaan. Dat je niet op oude zekerheden terugvalt, maar denkt: hoe zit het echt?’

het Bijbellezen. En in 2005 *Hij heeft een vriend*, waarin u ruimte geeft aan homoseksuele relaties in de kerk. Dat laatste boek moest u onder druk uit de handel nemen.

‘In die zin dat – als ik dat niet zou doen – er kerkelijke procedures tegen mij zouden worden opgestart.’

Hoe kijkt u terug op die periodes?

‘Ik betreurt het nog altijd dat er niet de bereidheid, niet het vermogen was om op mijn argumenten in te gaan. Vanaf het begin stond het gesprek onder enorme druk: is Loonstra wel rechtzinnig? Dat praat niet lekker, als je zo in de verdediging wordt gedrongen. Er hing in die tijd een permanente dreiging boven mijn hoofd.’

Hebt u er persoonlijk onder geleden?

‘Ik ben er niet verbitterd door geraakt. Ik heb geen last van wreveld of verongelijkheid.’

>>

Maar hebt u eronder geleden?

'Ik laat me niet door pijn en verdriet leiden. Maar ik heb later ontdekt dat ik door de gang van zaken rond *Hij heeft een vriend* een soort knock-outervaring heb gehad. Ik heb twee jaar lang in een wat verdoofde toestand geleefd. Ik voelde ook de pijn niet. Pas na twee jaar begreep ik op emotioneel niveau wat me was overkomen. Nog een jaar later ben ik mijn weblog begonnen. Dat heeft me erg geholpen. Het is voor mij een platform waar ik gewoon eerlijk kan schrijven hoe ik zaken beoordeel. Ik zit er nu wel bovenop – ik laat het me niet nog een keer gebeuren dat ik me van een thema laat afbrengen.'

Denkt u dat u nog een rol speelt in de meningsvorming binnen de CGK?

'Ik voel me kerkelijk wel een beetje op een zijspoor gezet. Ik kan dat ook iets positiever verwoorden als een positie die men mij geeft om vanaf de zijlijn kritisch te toetsen.'

Maar luisteren ze wel? Lezen ze uw blogs?

'Of ze luisteren is niet zo goed te meten. Als het over mijn blogs gaat, merk ik dat ze invloed hebben. Mijn boeken zouden wel meer gelezen kunnen worden. Recent heb ik *Meedenken met Paulus* gepubliceerd, over vrouw en ambt. Wat ik betreurt en ook niet zo goed kan hebben, is dat er nauwelijks publieke discussie is over dat boek. Ik denk dat de onderliggende reden is dat het voor mensen moeilijk is om het eigen denkkader ter discussie te stellen. Zo diep gaat het.'

>> 'Ik heb twee jaar lang in een wat verdoofde toestand geleefd' <<

Waarom zoekt u telkens de hete hangijzers in uw kerkgenootschap op om over te schrijven?

'Achter al mijn boeken zit een belangrijk pastoraal motief. Als ik over het gezag van de Schrift schrijf, is dat omdat ik het belangrijk vind dat we de jeugd iets meegeven waarmee ze verder kunnen. Dat ze niet op een gegeven moment denken: ik ben voor de gek gehouden. Ik schreef over homoseksualiteit vanuit mijn eigen verlegenheid. Hoe zou ik een homoseksueel begeleiden? En als het gaat om de vrouw in het ambt zou ik zelf nog wel kunnen leven met de

Bert Loonstra: 'Als ik over het gezag van de Schrift schrijf, is dat omdat ik het belangrijk vind dat we de jeugd iets meegeven waarmee ze verder kunnen.'

koers van de CGK, maar ik merk in mijn eigen gemeente dat vrouwen en mannen dat als onverteerbaar ervaren, als een last die op hen wordt gelegd. Dan is het zaak om de Bijbel hierop goed te onderzoeken.'

De vraag of vrouwen in de kerk ambten mogen bekleden, is weer erg actueel in uw kerkgenootschap. Er ligt een diepe kloof tussen voor- en tegenstanders. Wat is wijsheid?

'Het is belangrijk dat we de inhoudelijke discussie voeren. Als we blijven zeggen dat het kerkverband die discussie niet kan dragen, leggen we het gesprek stil. Ik vind het wettelijk om te benadrukken dat de kerk van Christus is. Uit dat besef komt als het goed is voorzichtigheid naar voren, vanuit ontzag voor God. Als beide partijen echt geloven dat ook de andere partij de Schrift wil laten gelden, kun je elkaar ruimte geven. De eenheid in het ontzag voor God en de Schrift is belangrijker dan de eenheid in conclusies die we daaruit trekken.'

U hebt een toespraak van hoogleraar Herman Selderhuis geanalyseerd in drie achtereenvolgende blogs. Denkt u na over de vraag hoe hij uw blogs zou lezen? Het zijn best scherpe commentaren.

'Ik probeer op de zaak in te gaan. Maar ik realiseer me dat je, zelfs als je op de bal speelt, toch ook de tegenspeler

kunt raken. Ik weet dat ik ver kan gaan als ik in een bepaalde *mood* zit. Als ik dat merk, dan trek ik me dat aan. Dan verander ik dat. In eerdere situaties heb ik weleens een persoonlijke mail gestuurd. In dit geval weet ik het nog niet. Ik zou dan graag een signaal krijgen. Als ik dat krijg, kost het me geen moeite om me in de ander te verplaatsen.'

U schrijft, u becommentarieert. Spreekt u uw tegenspelers ook, gaat u weleens koffie met ze drinken?

'Weinig. De mooiste momenten zijn de niet-bedoelde ontmoetingen, als je elkaar ongedwongen tegenkomt en een praatje maakt. Als je het ergens bewust over moet hebben, is mijn ervaring dat dat niet zo veel oplevert. Ik houd me dan in omwille van de goede verhoudingen. Dan denk ik achteraf: heb ik niet te veel concessies gedaan? Ben ik wel duidelijk genoeg geweest?'

>> 'Dan denk ik achteraf: heb ik niet te veel concessies gedaan?' <<

Terwijl intern in de CGK de verhoudingen meer op scherp staan, zit er juist vaart in de toenadering tussen GKv en NGK. Hoe kijkt u daar als CGK'er naar?

'Ik vind dat heel positief. Ik moet tegelijkertijd zeggen dat ik het niet helemaal begrijp. De veranderingen binnen de GKv zijn wel heel snel gegaan, daar kijk ik van op. Ik weet niet hoeveel ongelukken dit gaat geven. Ik zou zeggen: doe organisatorisch voorzichtig aan. Wederzijdse erkenning, openstelling van kansels en avondmaalstafels, dat is toch al heel wat. Hier in Gouda hebben wij als CGK goed contact met de GKv. Aanvankelijk wilden zij ver gaan: één gemeente worden, wijken herverkavelen. Dat hebben wij afgehouden. Het bestaande sociale verband moet je niet te makkelijk opgeven. Laten we elkaar bijstaan waar mogelijk, maar niet kiezen voor geforceerde eenwording. Als mensen zich ergens thuis voelen is dat gewoon waardevol. Organisatorische eenheid is het eindpunt van een vaak lange weg.'

Embert Messelink is zelfstandig tekstschrijver.

>> *Column*

Concreet

Mijn dochter is gek op pictogrammen. Als we met de trein reizen, heeft zij als eerste de picto van de stiltecoupé gespot. Het reizen levert haar twee broers regelmatig strenge blikken op.

Picto's zijn geweldig. Ze vertellen op glasheldere wijze wat er wel of juist niet van je verwacht wordt. Voor mijn dochter, die een vorm van autisme heeft, is dat heerlijk. De eenvoudige, strak vormgegeven plaatjes maken haar wereld overzichtelijk.

De communicatie met onze 9-jarige is een ontdekkingstocht. Zo is bijvoorbeeld tijd essentieel. Vragen moeten landen, een antwoord geven kost tijd. Ik vergeet dat regelmatig, en vuur dan in mijn ongeduld drie verschillende vragen op haar af. Het resultaat: complete verwarring en geen antwoord.

De formulering van de vraag is eveneens belangrijk. 'Meisje, ruim je rommel op' is een volstrekt zinloze opdracht. De vraag is te groot, te abstract. Want wat is opruimen? Wat is rommel? Maar ze komt wel in beweging als we zeggen: 'Pak je stiftens van de tafel en leg ze in de la bij de kleurpotloden.'

>> 'Ruim je rommel op' is een volstrekt zinloze opdracht <<

Op zondagmorgen, tijdens de kerkdienst, kijk ik regelmatig naar het koppie naast me. Kon ik maar in haar hoofd kijken. Barmhartigheid, vergeving, genade, liefde, gerechtigheid. Wat zou er bij haar blijven haken?

Ik ben gelukkig niet de enige die zich met deze vraag bezighoudt. Even googelen op 'autisme' en 'geloofsopvoeding' levert een keur aan boeken, artikelen en blogs op. Standaardoplossingen zijn er niet. Maar ik denk dat de volgende tips fijn zijn voor alle kinderen:

- Een duidelijke liturgie, met veel wekelijkse herhaling, is erg fijn. En waarom geen mooie picto's toevoegen?
- Open vragen bij het kindermoment zijn leuk, maar voor sommige kinderen erg spannend en te direct. Laat kinderen eens hun vinger opsteken bij een meerkeuzevraag, of laat ze gewoon iets aanwijzen.
- Gebruik beeldende taal en concrete voorwerpen om Bijbelse begrippen uit te leggen, en breng structuur aan. Het 'vijfvingergebed' is daar een mooi voorbeeld van (googel maar). Het allerbelangrijkste: vraag zelf eens aan een kind of volwassene met autisme wat wel of niet werkt. Laat je verrassen!

Dicky Nieuwenhuis is directeur van ontwikkelingsorganisatie Light for the world.

Trouwen met Jezus

Jezus als bruidegom en de christelijke gemeenschap als bruid. Hoe je dat beeld invult, is mede afhankelijk van jouw ideeën over een bruiloft. Is het die unieke romantische dag waarop alles gericht is op een perfect georganiseerd feest? Of is het een wettelijke formaliteit die je desnoods op maandag voor tien uur gratis kunt vastleggen?

tekst **Paul Smit**

Agenda

- 7-10 juni: Opwekking 2019, met als thema 'Dieper met de Geest'. Zie www.opwekking.nl/conferenties/pinksterconferentie.
- 20-26 juli: New Wine Zomerconferentie in Liempde. Zie voor het jongerenprogramma next.new-wine.nl.

>> Kan een 14- of 15-jarige wel openbare geloofsbelijdenis doen? <<

In mijn contacten met jongvolwassenen en starters kom ik zeer diverse gedachten over trouwen tegen. Starters en jongvolwassenen verschillen daarin. Ze hebben weliswaar ongeveer dezelfde leeftijd, maar starters wonen al zelfstandig, hebben een baan en zijn zelf verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken in hun huishouden. Dat wordt weleens als een voordeel gezien voor als je een huwelijk aangaat. Het valt me ook op dat in die contacten met jonge mensen regelmatig sprake is van een zekere vorm van spijt als iemand als jongvolwassene is getrouwd. Hij of zij had misschien wat meer zelf willen ontdekken, wat meer levenservaring op willen doen alvorens te trouwen. Maar ja, het valt nu eenmaal niet te plannen of en wanneer je iemand tegenkomt met wie je wilt trouwen.

De een trouwt vanuit het ouderlijk huis en de ander heeft al een eigen plek. Dat zijn zeer verschillende situaties, die van invloed zijn op het beeld dat iemand heeft van een bruiloft. Wat zeggen die ideeën over onze bruiloften over de invulling die we geven aan de bruiloft tussen Jezus en zijn bruid?

Romantisch

In het jeugdwerk kom ik bij tieners en jongeren vooral de gevoelskant tegen van het beeld van Jezus als bruidegom en wij als bruid. Dat beeld is dan vooral te vergelijken met de romantische bruiloft. Deze tieners of jongeren kiezen op het gevoel voor Jezus. Ze zijn geraakt door wat ze meegemaakt hebben en van daaruit willen ze zich vol overgave met Jezus verbinden, hun geloof belijden. Deze romantische 'bruiloft' ligt in de gereformeerde traditie wat moeilijk, want kan een 14- of 15-jarige wel openbare geloofsbelijdenis doen? Moet je daar niet wat meer volwassen voor zijn? Meer zoals een starter die aan een huwelijk begint? Tieners die zich door deze vraag beperkt voelen in de kerk van hun ouders, zie ik regelmatig het gereformeerde nest verlaten. Ze gaan over naar een evangelische gemeente, waar ze bijvoorbeeld hun gevoel kunnen laten bevestigen met een doop door onderdompeling. Helaas komen veel van de jongeren die zo'n keuze gemaakt hebben, op latere leeftijd niet meer terug in de kerk. Na de eerste piekervaringen is het gevoel blijkbaar vervaagd. Ik zie daarin een parallel

Op weg naar een huwelijk maakt elk jong stel een ontwikkeling door waarin het zijn eigen keuzes mag maken.

met stellen bij wie de romantiek verdwenen is en het huwelijk op een scheiding uitloopt.

Verstandelijk

Het meer verstandelijke beeld van de bruidloft zie je tegenwoordig nogal eens bij oudere twintigers, die als jonge moeder of vader openbare geloofsbelijdenis afleggen bij de doop van het eerste kind. Uit gesprekken met deze ouders die de eigen geloofsbelijdenis en de doop van hun kind in één viering laten samenvallen, blijkt de motivatie vaak iets als: 'ik was er nog niet eerder aan toegekomen' of: 'ik had mijn eigen plek nog niet gevonden'. Een deel van deze ouders worstelt later met de geloofsofvoeding van de kinderen. Niet dat ze het niet willen – de wens om het goed te doen is vaak sterk – maar omdat ze de radicaliteit van het kiezen voor Jezus niet duidelijk zelf ervaren hebben, vinden ze het moeilijk om het waarom van hun eigen geloof over te brengen op hun kinderen.

Adviezen

De bruidloft met Jezus, het belijdenis doen

van je geloof, kent misschien wel helemaal geen ideaalplaatje. Elke vorm is goed genoeg en elke vorm heeft risico's in zich. Volgens mij leggen we als volwassenen te veel druk op jonge mensen om te komen tot het doen van belijdenis. Net zoals er te veel druk gelegd kan worden op een pril huwelijk.

>> Vanaf dat ja begint de weg van het samen optrekken <<

Op weg naar een huwelijk maakt elk jong stel een ontwikkeling door waarin het zijn eigen keuzes mag maken. Zo is ook de individuele bruidloft tussen een mens en Jezus (het openbaar belijdenis doen van het geloof) iets waarover alleen Jezus en die persoon kunnen oordelen, niet al die anderen die eromheen staan. Natuurlijk kunnen familieleden en vrienden adviezen geven als daarom gevraagd wordt. En ook een huwelijkskursus kan zinvol zijn,

waarin voorlichting wordt gegeven over wat er allemaal met een huwelijk samenhangt. Maar zowel bij een jong stel dat wil trouwen, als bij een individu die bruid van Jezus wil zijn, is er maar één vraag die ertoe doet:

'Jullie hebben nu gehoord, dat het huwelijk door God is ingesteld en hoe de Heer wil dat jullie daarin zullen leven. Verklaar jullie hier voor God en zijn gemeente, dat het jullie oprechte voornemen is om in je huwelijk overeenkomstig Gods wil te leven?'

Bij elk ja dat daarop klinkt zullen de aanwezigen aan moeten nemen dat het om een gemeend antwoord gaat. En vanaf dat ja begint de weg van het samen optrekken en naar elkaar toegroeien. Dat geldt net zozeer voor een jong echtpaar als voor een discipel van Christus.

Paul Smit is jeugdwerkadviseur bij het NGK Jeugdwerk. Met bijdragen van Martine Versteeg (jeugdwerkadviseurs bij het NGK Jeugdwerk) en Anko Oussoren (adviseur bij het Praktijkcentrum).

Het sprookje van *geloof, hoop en liefde*

Het was vorig jaar een complete verrassing dat de NPO televisieserie *De luizenmoeder* een daverend succes werd. Dit jaar keken opnieuw miljoenen mensen op zondagavond naar het tweede seizoen. Het basisschoolplein bleek wederom het decor waar veel menselijks, al te menselijks, zich afspeelt, waar volwassenen, kinderen, volwassen kinderen en, niet het minst, kinderlijke volwassenen beurtelings schitteren.

tekst **Jan van Helden**

In *De Luizenmoeder* werden ragfijn allerlei maatschappelijke thema's gefileerd. Of het nu ging over racisme, homoseksualiteit, prestatiedruk, faalangst, projectie, (mis)management, individualisme, het kwam allemaal langs. Wat nieuw was ten opzichte van het eerste seizoen was de prominente en serieuze aandacht voor het geloof. Het is een ontegenzeggelijk knappe prestatie van de televisiemakers geweest dat de huidige spanning in onze cultuur tussen geloof en ongeloof geloofwaardig is neergezet.

Veel spelers hebben in dit levensbeschouwelijke veld hun plek. Er zijn aarzende sympathisanten van het kerstverhaal (directeur Anton), er zijn platte materialisten (koepeldirecteur Pjotr Jan), atheïsten (juf Helma), vage ietisten (Nancy) en compromisloze nihilisten (de met PTSS worstelende conciërge Volkert), moslims (een stel ouders op

deze verder overwegend witte school), en in vele opzichten de held van het verhaal: juf Ank.

De laatste maakt een serieuze bekering door tijdens de kerstaflevering. Natuurlijk, het is duidelijk dat dit programma satirisch is opgezet. En ook het christelijke geloof wordt getekend door dit satirische format. Er zullen daarom best christenen zijn die het moeilijk vinden om te kijken naar juf Ank die zo vals als een kraai het 'Gloria in Excelsis Deo' ten gehore brengt. Dat haar geïrriteerde collega's bonzend op de muur 'Jezus in je hart, olé, olé!' zingen zal niet helpen, om over het vele gevloek maar te zwijgen.

Sympathie

Het unieke is niet zozeer dat het christelijke geloof een plek heeft in deze waaiervan levensbeschouwelijke posities.

Veel Nederlandse films en series heb-

ben orthodox-christelijke personages opgevoerd. Alleen zijn dit vaak niet de karakters die bij de kijker sympathie opwekken. Met juf Ank is dat wel degelijk anders. Zij vertegenwoordigt als het ware de nieuwsgierigheid die de makers hebben voor het verhaal met de oude papieren, het verhaal over Jezus van Nazaret, de Zoon van God.

De makers laten trouwens ook op subtiele wijze zien dat dit verhaal zijn duizenden niet meer verslaat. Het geplande kerstverhaal redt het niet. De openbare basisschool De Klimop kan geen religieuze symboliek tolereren. De viering wordt dan ook getorpedeerd door de koepeldirecteur Pjotr Jan en eindigt in een kerstmandisco. De ster in de piek van de kerstboom moet worden vervangen door een duim omhoog. De zelfontplooiing (Klimop) wint het van De Strohalm, de school 'met den Bijbel' waar juf Ank in

de slotscènes van de laatste aflevering voor kiest.

Pastoraat

Juf Ank komt nogal stijf over. Zij vertoont een *stiff upper lip*, zeker als ze overvallen wordt door ongemakkelijke emoties. Zij heeft soms te vroeg haar oordeel over anderen klaar. Toch wint zij de sympathie van het publiek. Ze weet op gepaste wijze de assertieve ouders van reплик te dienen. Ze heeft oog voor de nood van anderen en heeft als geen ander directeur Anton in de smiezen. Voor Ank loopt de kerstviering uit op een deceptie. Elk kind eet vanwege de eigen voorkeuren het zelf meegenomen voedsel. Er wordt niets samen gedeeld. Er wordt geen

>> Het geloof van juf Ank wordt niet als iets nostalgisch neergezet <<

kerstverhaal verteld en de anticlimax volgt wanneer Pjotr Jan als de kerstman al zingend binnenkomt.

Als Ank locatiedirecteur Anton teleurgesteld de zaal ziet verlaten, volgt ze hem. Anton blijkt erg verdrietig om de ernstige situatie van zijn moeder, die naar hem zou komen kijken in zijn rol als Jozef. Wat volgt is een uniek staaltje pastoraat van Ank, die zelfs voorstelt om samen te bidden. Als klap op de vuurpijl wordt ook dit gebed onderbroken, waarop beiden, zowel Anton als Ank, hartgrondig vloeken. Het blijft natuurlijk satire.

Heimwee

Bidden is en blijft je vastklampen aan een strohalm. De makers van *De Luizen-*

Juf Ank in gesprek met luizenmoeder Hannah. (screenshot uit de serie)

moeder zijn geen evangelisten. Toch is het hun gelukt om een geloofwaardig, sympathiek karakter te portretteren, dat het geloof op authentieke wijze vertegenwoordigt, zonder het geloof in zichzelf volledig belachelijk te maken. Dat is bijzonder.

Daarmee is christen-zijn in de moderne wereld nog steeds geen serieuze optie. De meesten lopen schouderophalend door. Ook in deze serie. Let maar eens op de brute wijze waarop Volkert het ietsisme van Nancy totaal ontmantelt en de wanhoop die vervolgens in haar ogen te zien is.

Maar het geloof van juf Ank wordt ook niet als iets nostalgisch neergezet, als iets wat alleen tot het verleden behoort. Het woord dat deze verhouding het best typeert is heimwee. Heimwee is iets voor kinderen. Als je volwassen wordt, schud je het van je af. En de meest kinderlijke van de volwassenen, Anton, weet zich niet van deze heimwee los te maken. Hij is degene die zich laat overhalen om te bidden. Maar die heimwee is niet krachteloos. Dit betekent dat de stem van het evangelie, van de Geest, nog altijd gehoord wordt. Dat men de kracht van het verhaal herkent, al is het dan in hun ogen een sprookje.

Geborgen

Kerken mogen meer dan ooit het geloof uitleven op zo'n manier dat de heimwee niet meer gevoeld hoeft te worden als heimwee naar een ongedeelde christelijke cultuur, naar gemeenschap, maar als heimwee naar niets minder dan God zelf. Deze heimwee is blijkbaar in onze cultuur niet verdwenen. En ze is bepaald niet krachteloos. Ank weet haar in de slotaflevering tamelijk sterk te verwoorden. In haar laatste speech, waarin ze bedankt voor de eer om directeur van De Klimop te worden, spreekt ze Pjotr Jan toe:

'Basisvertrouwen. Dat is wat hier ontbreekt. Vertrouwen in een goede afloop. In elkaar. In dat het goed is zoals het is. [...] Dat we gedragen worden door elkaar. Zodat iedereen zich geborgen en gesteund kan voelen. Ook als je faalt of mislukt, of niet de grootste waffel hebt. [...] Dus als jij dan met je dikke portemonnee en je Audi A6 in het sprookje gaat geloven dat je werkelijk wat voorstelt, dan richt ik mij op het sprookje van geloof, hoop en liefde.'

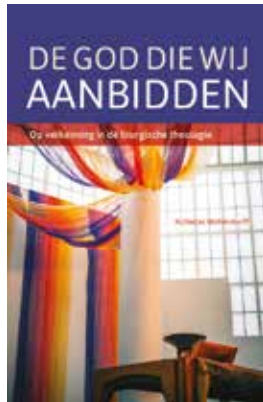
Jan van Helden is predikant van de NGK Amsterdam-Centrum.

Nicholas Wolterstorff

De God die wij aanbidden

Op verkenning in de liturgische theologie

Wereldwijd wonen miljoenen christenen wekelijks een kerkdienst of viering bij. Maar beseffen zij wel goed wat daar precies gebeurt? Is het bijvoorbeeld niet wonderlijk dat zij een onzichtbare Aanwezige toezien? Wat betekent het dat juist bepaalde rituelen en woorden een plek kregen in de liturgie? Wolterstorff onderzoekt hoe christenen zich God voorstellen, door te letten op wat ze zeggen en doen tijdens de dienst. Dit boek helpt iedereen die een viering bewuster wil meemaken.

224 pagina's – € 21,90

Buijten & Schipperheijn Motief

www.buijten-motief.nl – in de boekhandel

Stichting
"Verpleegkundigen
voor Israël"

Ook uw steun is nodig!

De V.V.I stelt zich al **40 jaar** ten doel: Israël helpen met de verpleging van alle bevolkingsgroepen, ongeacht afkomst en overtuiging.

Giften graag op NL97INGB000388540

t.n.v. Penn. VVI, Postbus 476, 3440 AL Woerden

www.verplegingvoorisrael.nl

Geef u óm Israël, geef dan vóór Israël

OnderWeg app!

Met de nieuwe app *OnderWeg* online kun je ons magazine nu ook op mobiel of tablet lezen. De app bevat de nieuwste editie van *OnderWeg* en alle eerdere nummers (vanaf 2015).

*Lezen waar en wanneer
je maar wilt*

OnderWeg
INSPIRATIE
VOOR
REISGENOTEN

**Ja, ik wil *OnderWeg*
digitaal lezen!**

Voor € 37,50 per jaar (studenten betalen € 18,75) lees je magazine *OnderWeg* op mobiel of tablet. De speciaal voor *OnderWeg* ontwikkelde app *OnderWeg* online werkt simpel en snel.

Meld je aan via www.underwegonline.nl/app

**NGK 'de Proosdij' in Ede
is op zoek naar:**

Een jeugdwerker (16 uur per week)

Het jeugdwerk is recent opnieuw vormgegeven vanuit ons Missie Statement: 'Samen Jezus volgen met hoofd, hart en handen'. We zijn op zoek naar een jeugdwerker die dit draaiende houdt en verder vorm gaat geven aan het kinderwerk. Heb je een passie voor

God en jongeren, dan zoeken wij jou!
kijk voor de volledige vacaturetekst op

www.proosdijkerk.nl